

Riina Mäkilä-Boeck

SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSIÄ KIIREELLISTEN SIJOITUSTEN MÄÄRÄN KASVUUN

Työntekijät käytännön työn ja poliittisen päätöksenteon
ristitulessa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2024

TIIVISTELMÄ

Riina Mäkilä-Boeck: Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä kiireellisten sijoitusten määrän kasvuun - Työntekijät käytännön työn ja poliittisen päätöksenteon ristitulella
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityö
Syyskuu 2024

Tämän laadullisen pro gradu -tutkielmani tavoitteena on selvittää sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä siitä, mitkä tekijät ovat johtaneet kiireellisten sijoitusten määrän kasvuun ja miten poliittinen päätöksenteko on näkynyt käytännön työssä kiireellisiin sijoituksiin liittyen. Kiireellisten sijoitusten määrä on tasaisesti kasvanut Suomessa 2000-luvulla.

Tutkielmani yhteiskunnallisena viitekehyksenä toimii poliittinen päätöksenteko, tarkemmin vuoden 2015 sosiaalihuoltolain muutosta edeltänyt Hallituksen esitys. Teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktionismi, jota hyödynnän suhteuttaessani poliittista päätöksentekoa kyselyaineiston tarkasteluun. Sosiaalihuoltolain uudistuksen taustalla lastensuojelun näkökulmasta oli vahvana ajatus painopisteen siirtämisestä ennaltaehkäisevien ja varhaisen tuen palveluihin ja näin vähentää lastensuojelun asiakkaiden määrää ja kiireellisiä sijoituksia. Lastensuojelun puolella kiireellisen sijoituksen kriteereitä tiukennettiin ja avoimuuden tukitoimien merkitystä korostettiin.

Keräsin tutkimukseni aineiston Facebookin Sosiaalityön uraverkosto –sivustolta kyselylomakkeella. Kysely oli suunnattu sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa, lastensuojelussa sekä sosiaalipäivystyksessä toimiville tai aikaisemmin toimineille sosiaalityöntekijöille. Kyselylomakkeella kysyin sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä kiireellisten sijoitusten perusteista ja näkemyksiä niiden määrällisen kasvun syistä. Kyselyyni vastasi yhteensä 26 sosiaalityöntekijää ja sijaispätevää sosiaalityöntekijän viransijaista. Aineistoni analyysimenetelmänä käytin teemoittelua.

Keräämästäni aineistosta poimin kolme teemaa, jotka kuvaavat syitä kiireellisten sijoitusten määrällisen kasvun taustalla ja niihin vaikuttaneita tekijöitä: sosiaalityöntekijä harkinta ja välitön vaara, palvelujärjestelmä ja sektoroitunut työskentely sekä poliittinen päätöksenteko työtä ohjaavana tekijänä. Tulokset osoittavat, että sosiaalityöntekijöiden näkemyksen mukaan kiireellisten sijoitusten määrät ovat kasvaneet. Sosiaalityöntekijöiden vastaukset noudattavat myös tutkimustiedossa esiin tullutta huomiota siitä, että pääsääntöisesti alle 12-vuotiaiden lasten kiireellisten sijoitusten taustalla vaikuttaa vanhempien päihteidenkäyttö, mielenterveydelliset syyt tai haasteet vanhemmuudessa, nuorisoikäisten (12 vuotta täyttäneiden) kohdalla kyse on useimmiten nuoren omassa käytöksessä ja päihteiden käytössä. Palvelujärjestelmässä toimiessaan sosiaalityöntekijät joutuvat kuitenkin usein paikkaamaan sekä perus- että erityistason palveluita kiireellisillä sijoituksilla lasten tilanteen turvaamiseksi. Poliittisella päätöksenteolla ei tulosten mukaan näyttänyt olevan suurta roolia kiireellisten sijoitusten määrien vähentämisessä, sillä vaikka poliittinen tahtotila näyttäisi olevan ennaltaehkäiseviin palveluihin panostaminen sekä palveluiden saatavuus ja oikea-aikaisuus, suuri osa tuen tarpeesta olevista perheistä valuu lastensuojelun asiakkuuteen.

Tutkielmani aihe on mielestäni yhteiskunnallisesti merkittävä. Tiedostan poliittisen päätöksenteon kankeuden ja kuilun sen ja käytännön työn välissä, mutta tutkimusta voisi hyödyntää palvelujärjestelmän kehittämisessä moniammatillisessa yhteistyössä.

Avainsanat: kiireellinen sijoitus, sosiaalityöntekijän harkinta, lastensuojelu, välitön vaara, arviointi
Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

ABSTRACT

Riina Mäkilä-Boeck: Social workers' views on the increase in the number of urgent investments - Employees in the crossfire of practical work and political decision-making

Master's Thesis

Tampere University

Social Work

September 2024

The aim of this qualitative master's thesis is to find out the views of social workers on which factors have led to the increase in the number of emergency placements and how political decision-making has been reflected in practical work related to emergency placements. The number of emergency placements has steadily increased in Finland in the 21st century.

Political decision-making serves as the societal reference framework for my thesis, more precisely the Government's proposal that preceded the amendment of the 2015 Social Welfare Act. The theoretical framework is social constructionism, which I use when relating political decision-making to survey data. In the background of the reform of the Social Welfare Act, from the point of view of child welfare, there was a strong idea of shifting the focus to preventive and early support services and thus reducing the number of child welfare clients and urgent investments. On the child welfare side, the criteria for urgent placement were tightened and the importance of outpatient care support measures was emphasized.

I collected the material for my research from the Social Work career network site on Facebook using a questionnaire. The survey was aimed at social workers working in social services for families with children, child protection and social emergency services. With the questionnaire, I asked the views of social workers on the basis of emergency placements and their views on the reasons for their quantitative growth. A total of 26 social workers and substitute qualified social worker substitutes answered my survey. I used thematic analysis as the method of analysis of my data.

From the material I collected, I picked three themes that describe the reasons behind the quantitative growth of emergency placements and the factors that influenced them: social worker judgment and immediate danger, service system and sectorized working and political decision-making as a factor guiding the work. The results show that, according to social workers, the number of emergency placements has increased. The answers of the social workers also agree with the research data that, as a rule, the background of emergency placements of children under 12 years old is the parents' substance use, mental health reasons or challenges in parenting, in the case of adolescents (over 12 years of age) it is mostly the young person's own behavior and substance use. However, when working in the service system, social workers often have to replace both basic and special level services with emergency placements in order to secure the children's situation. According to the results, political decision-making did not seem to play a major role in reducing the number of emergency placements, because even if the political will seems to be investing in preventive services and the availability and timeliness of services, a large part of families in need of support flows into child protection clients.

I think the subject of my thesis is socially significant. I am aware of the rigidity of political decision-making and the gap between it and practical work, but research could be utilized in the development of a service system in multi-professional cooperation.

Keywords: urgent placement, social worker's discretion, child protection, immediate danger, evaluation
The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check service.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
 Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Tekoälysovellusten nimi ja versio:

Käyttötarkoitus: [Kuvaa tähän yksityiskohtaisesti, mihin tarkoitukseen ja miten tekoälyä on sovellettu opinnäytteeseen tutkielmaprosessin aikana.]

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: [Luettele tähän kaikki opinnäytteen vaiheet ja osiot, joissa tekoälyä on tutkielmaprosessin aikana käytetty.]

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien tekoälyllä tuotetut osat, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

Sisällysluettelo

Kuviot.....	1
1. Johdanto.....	2
2. Sosiaalihuoltolain uudistumiseen johtanut hallituksen esitys ja sen vaikutus lastensuojeluun....	4
3. Aikaisempi tutkimus ja keskeiset käsitteet.....	7
3.1 Kiireellinen sijoitus	8
3.2 Kiireellisen sijoituksen päätöksentekoprosessi	9
3.3 Selittäviä tekijöitä kiireellisten sijoitusten määrän kasvun taustalla	10
4. Systeminen toimintamalli	13
4.1 Systemisen toimintamallin ydinelementit	14
4.2 Systemisen toimintamallin implementointi Suomessa	16
5. Tutkimuksen toteuttaminen	18
5.1 Tutkimuskohde ja tutkimuskysymykset.....	18
5.2 Teoreettisena viitekehyksenä sosiaalinen konstruktionismi.....	18
5.3 Tutkimuksen aineisto	20
5.4 Laadullinen tutkimus.....	22
5.5 Teemoittelu.....	24
5.6 Tutkimuksen etiikka	25
6. Tutkimuksen tulokset.....	28
6.1 Sosiaalityöntekijän harkinta ja välitön vaara.....	28
6.2 Palvelujärjestelmä ja sektoroitunut työskentely	32

6.3	Poliittinen päätöksenteko työtä ohjaavana tekijänä.....	35
7.	Johtopäätökset ja pohdinta.....	38
8.	Lähteet	42
9.	Liitteet.....	47
	Liite 1. Kyselylomake	47

Kuviot

Kuvio 1. Kyselylomakkeeseen vastanneiden sosiaalityöntekijöiden tehtäväjakauma.....	15
Kuvio 2. Kyselylomakkeeseen vastanneiden jakauma laillistettuihin ja sijaispätevinä toimiviin sosiaalityöntekijöihin...	15
Kuvio 3. Muutokset lasten kiireellisissä sijoituksissa vastaajien mukaan.....	22
Kuvio 4. Muutokset lasten kiireellisissä sijoituksissa vastaajien mukaan.....	22
Kuvio 5. Hyvinvointialueelle siirtymisen vaikutus kiireellisten sijoitusten määriin vastaajien mukaan.....	31

1. Johdanto

Lasten ja nuorten kiireellisten sijoitusten määrä lastensuojelussa on kasvanut. Ilmiö on tullut näkyväksi omassa työssäni Tampereen kaupungin lastensuojelussa, mutta asiasta on myös uutisoitu runsaasti, mikä kertoo ilmiön valtakunnallisuudesta. Olen työskennellyt lastensuojelun sosiaalityöntekijän viransijaisena kevästä 2015 lähtien ja tänä aikana lastensuojelun asiakaskunta on omasta näkökulmastani muuttunut haastavammaksi, asiakkaiden ongelmatilanteet ovat moninaistuneet ja syventyneet eikä niitä pystytä ratkaisemaan kevyemmällä tukitoimilla kuten tukihenkilö tai –perhetoiminnalla. Myös työn kuormittavuus on tästä syystä lisääntynyt.

Olen kiinnostunut ilmiöstä, sillä vuoden 2015 sosiaalihuoltolain uudistuksen taustalla lastensuojelun näkökulmasta oli vahvana ajatus painopisteen siirtämisestä ennaltaehkäisevien ja varhaisen tuen palveluihin ja näin vähentää lastensuojelun asiakkaiden määrää ja kiireellisiä sijoituksia. Lakimuutoksen oli tarkoitus taata palvelujen saatavuus lapsiperheille ilman lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelun puolella kiireellisen sijoituksen kriteereitä tiukennettiin ja avohuollon tukitoimien merkitystä korostettiin. Ensimmäinen kosketukseni lastensuojelun sosiaalityöhön oli keväällä 2015 ja sain seurata lakimuutoksen mukanaan tuomaa organisatorista muutosta ja palveluiden uudelleenjärjestämistä läheltä. Mieleeni on jäänyt, kuinka kaupungin johdossa uskottiin vakaasti lastensuojelun asiakkaiden vähenemiseen lakimuutoksen ja sitä seuranneen työn uudelleenorganisoinnin myötä.

Suomessa lastensuojelun palvelut ovat lain mukaisesti osa sosiaalipalveluita, joihin lapsilla ja perheillä on oikeus, ja joita kunnat ovat velvoitettuja järjestämään. Suurin osa lastensuojelun palveluista on vapaaehtoisia avohuollon palveluita ja niiden tarkoitus on tukea lapsia ja vanhempia kotona, perheen jokapäiväisessä ympäristössä. Lasten sijoitukset kodin ulkopuolelle edustavat vain murto-osaa lastensuojelun palveluista. Suurin osa lastensuojelun päätöksistä perustuu vapaaehtoisuuteen ja niiden on tarkoitus tukea perheitä, mutta päätöksentekoon sisältyy myös vastentahtoisia, sosiaalisen kontrollin aspekteja. Vapaaehtoisuuteen perustuvat avohuollon tukitoimet sisältävät muun muassa perhetyötä, taloudellista tukea, vertaistoimintaa ja intensiivistä nuorisotyötä. Kiireellinen sijoitus voidaan tehdä vain tilanteessa, jossa lapsi on kiireellisen suojelun ja sijaishuollon tarpeessa. (Pösö & Huhtanen 2017, 18–20.)

Pro gradu –tutkielmani tavoitteena on selvittää sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä kiireellisten sijoitusten määrällisen kasvun taustalla. Olen kiinnostunut aiheesta oman työni kautta, mutta näen aiheen olevan myös yhteiskunnallisesti merkittävä. Ilmiöstä puhutaan paljon, sekä lastensuojelun sisällä että julkisissa keskusteluissa. Yritän tutkielmassani jäljittää niitä tekijöitä, jotka ovat ilmiön taustalla. Sosiaalihuoltolain uudistaminen ei ole vielä tässä vaiheessa tuonut ongelmaan ratkaisua, sillä vaikka sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa keskitytään lapsiperheissä syntyvien mahdollisten ongelmien ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen, muutos lakiuudistuksen taustalla olevan hallituksen esityksen näkemykseen nähden on ollut hidasta.

Kiireellistä sijoitusta on eri kirjoituksissa ja lakitekstissä luonnehdittu viimesijaiseksi toimenpiteeksi, lastensuojelun yhdeksi raskaimmista ja vaativimmista päätöksistä ja sitä on verrattu huostaanottoon. Siinä mielessä vertaus on hyvin paikkansapitävä, sillä kiireellinen sijoitus tehdään tilanteessa, jossa lapsen katsotaan olevan välittömässä vaarassa ja huostaanoton kriteerit täyttyvät siinä hetkessä. Se on interventiona raskas, perheen yksityisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen voimakkaasti puuttuva lastensuojelun tukitoimi. Kiireellisten sijoitusten määriä myös käytetään lasten ja nuorten lisääntyneen pahoinvoinnin indikaattoreina ja kuvaamaan suomalaisen lastensuojelun ”kriisiä”. Olenkin todella yllättynyt, että aiheesta on niin vähän tutkimustietoa saatavilla.

2. Sosiaalihuoltolain uudistumiseen johtanut hallituksen esitys ja sen vaikutus lastensuojeluun

Kiireellisten sijoitusten määrä on kasvanut Suomessa 2000-luvulla. Vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain jälkeen määrä kasvoi entisestään. Kiireellisten sijoitusten määrä kasvoi vuoteen 2014 saakka, jolloin määrä kääntyi laskuun, ensimmäistä kertaa 2000-luvulla. Siihen, miksi kiireellisten sijoitusten määrä laski vuonna 2014 ei ole selitystä (Lamponen 2016, 4). Tutkimustiedon puuttuessa uskoisin ilmiön selittämisen olevan vaikeaa jälkikäteen. Lastensuojelutilaston (2018) mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä väheni vuonna 2015, vuonna, jolloin lakimuutos tuli voimaan. Lakimuutoksen nähtiin vaikuttavan vielä vuonna 2016, jolloin lastensuojelun asiakasmäärät laskivat 22 prosenttia, myös kiireellisten sijoitusten määrä laski vuodesta 2015 2,6 prosenttia. Vuonna 2017 lastensuojelun asiakkaiden määrä laski 2 prosenttia, mutta kiireellisesti sijoitettujen lasten ja nuorten määrä lisääntyi 13 prosenttia vuodesta 2016. Ikävuosittain tarkasteltuna eniten kiireellisesti sijoitettuja oli 15-vuotiaiden ikäryhmässä. Vuonna 2021 kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä väheni 4,8 % vuodesta 2020, edelleen eniten kiireellisiä sijoituksia oli 15–16 vuotiaiden ikäryhmässä (THL:n Lastensuojelun tilastoraportti 2022, 4-5) ja vuonna 2022 kiireelliset sijoitukset nousivat jälleen 3 % edellisestä vuodesta ja edelleen sijoituksia tehtiin eniten 15-16 vuotiaita nuoria (THL:n Lastensuojelun tilastoraportti 2023, 4). Myös Tuuli Lamposen (2016, 4–5) tutkimuksen mukaan kiireelliset sijoitukset ovat lisääntyneet ennen kaikkea nuorisoiäikäisten osalta.

Vuoden 2015 sosiaalihuoltolain uudistus toi muutoksia myös lastensuojelulakiin. Lakiuudistusta edeltäneen hallituksen esityksen (HE 164/2014) keskeisenä ajatuksena oli painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisevien ja varhaisen tuen palveluihin ja näin vähentää lastensuojelun asiakkaiden määrää ja kiireellisiä sijoituksia. Lakimuutoksen tarkoitus oli taata palvelujen saatavuus lapsiperheille ilman lastensuojelun asiakkuutta. Samalla lastensuojelun puolella kiireellisen sijoituksen kriteereitä tiukennettiin ja avohuollon tukitoimien merkitystä korostettiin. (HE 164/2014.)

Hallituksen esityksessä tuotiin esiin, kuinka lastensuojelun ehkäisevät palvelut eivät toimineet ja että kaikille saatavia oikea-aikaisia palveluja tulisi olla enemmän ja helpommin saatavissa. Hallitus esittikin, että lastensuojelulaissa olleet ehkäisevän työn säädökset tuli siirtää lasten ja perheiden peruspalveluita koskeviin lakeihin. Lakiuudistuksen katsottiin pyrkivän parantamaan lasten, nuorten ja perheiden asemaa vahvistamalla varhaista tukemista ja palveluiden parempaa saatavuutta lasten

omissa kasvuympäristöissä. Palveluja, kuten kotipalvelua ja sosiaaliohjausta lisättäisiin, jolloin perheitä voitaisiin paremmin tukea kotiin. Lain tavoitteena katsottiin olevan, että lapset, nuoret ja perheet saisivat tarvitsemansa avun peruspalveluista ilman lastensuojelun asiakkuutta. Näillä toimilla hallitus katsoi, että tarve lastensuojelulle vähenisi, perheiden yksityisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen puuttuminen vähenisi ja lastensuojelun asiakkuutta tarvittaisiin vain tilanteissa, joissa tarvitaan raskaampia toimenpiteitä kuin peruspalveluilla voidaan tarjota. Näin lakiuudistus vähentäisi lastensuojelun asiakasmääriä. (HE 164/2014.) Vuoden 2015 sosiaalihuoltolain muutoksen myötä lastensuojelun ”esiasteeksi” tuli sosiaalihuoltolain mukainen palvelu, lapsiperheiden sosiaalityö. Sosiaalihuoltolain mukainen lapsiperheiden sosiaalityö on asiakkailleen vapaaehtoinen palvelu, jonka tarkoitus on ehkäistä lastensuojelun tarvetta tarjoamalla apua ja tukitoimia varhaisessa vaiheessa, ennen kuin ongelmat ovat syventyneet ja monimutkaistuneet.

Hallituksen esityksessä ilmaistiin huolta puutteellisiksi katsottujen tukitoimien suhteen, erityisesti tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan, kotipalvelun ja perhetyön, mutta myös kuntoutumista tukevien hoito- ja terapiapalveluiden saatavuuteen liittyen. Hallitus näki myös ongelmana nuorille suunnattavien palveluiden riittämättömyyden, joista erikseen mainittiin nuorten päihdepalvelut, tukihenkilö- ja perhetoiminta ja vertaisryhmätoiminta. Esityksessä nostettiin esiin myös palveluiden oikea-aikaisuuden haaste. Esityksen mukaan kiireellisten sijoitusten määrän kasvu sai hallituksen pohtimaan, puututaanko lasten ja perheiden ongelmiin liian myöhäisessä vaiheessa. (HE 164/2014.)

Kiireellisen sijoituksen hallitus näki kustannuksiltaan raskaana toimenpiteenä, lyhyestä kestoistaan huolimatta. Sen vuorokausihinta nähtiin kalliina (noin 7700 euroa/kuukausi) ja siitä seuraavien erilaisten lastensuojelullisten toimenpiteiden, joilla lasta ja perhettä pyritään tukemaan sijoituksen jälkeen, katsottiin kasvattavan hintalapun suuruutta entisestään (HE 164/2014).

Sosiaalihuoltolain uudistuksesta on kulunut nyt yhdeksän vuotta. Vaikka lain tarkoituksena oli vähentää lastensuojelun tarvetta ehkäiseviin palveluihin panostamalla, tilastot kertovat muuta. Sekä lastensuojeluilmoitusten että kiireellisten sijoitusten määrät kasvoivat vuonna 2017 ja vaikka asiakkaiden ja kiireellisesti sijoitettujen määrät laskivat jonkin verran lastensuojelutilaston mukaan vuonna 2021, määrien nousut ovat kuitenkin olleet noususuhdanteisia usean vuoden ajan. Lakimuutos ei siis ole antanut keinoja painopisteen siirtämiseksi ennaltaehkäisevien palveluiden suuntaan. Lisäksi tulee huomioida, että vaikka lastensuojelun asiakasmäärä vähenisi sosiaalihuollon ehkäiseviä palveluita kehittämällä, lastensuojelun asiakkuuteen päätyisivät vain kaikkein

vaikeimmassa tilanteessa olevat. Vaikka asiakasmäärä laskisi, työn kuormittavuus ei. (Wilén 2018, 3-5.) Jo viimeisen kymmenen vuoden aikana lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat kokeneet asiakasmäärät liian suurina ja ehkäisevät palvelut riittämättöminä, mikä on saattanut johtaa siihen, että yhä useammat perheet ovat kriisissä ja lapset ovat välittömässä vaarassa (Lamponen & Pösö & Burns 2018, 3). Lastensuojelulakiin 1.1.2022 voiman tullut muutos säätää lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoituksesta. Lakimuutoksen mukaan yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä voi olla enintään 35 lasta asiakkaanaan 1.1.2022 alkaen. Lakimuutoksen tavoitteena on, että asiakasmäärän tulee olla 1.1.2024 alkaen enintään 30 asiakaslata. (Kuntainfo 2021.)

Lastensuojelun keskusliiton johtava asiantuntija Leena Wilén (2018) on kartoittanut lastensuojelun tilannetta työntekijöiden näkökulmasta. Wilénin selvityksestä käy ilmi, että lastensuojelun työntekijöiden näkökulmasta tukihenkilöitä ja tukiperheitä on liian vähän. Myös lasten kuntoutumiseen suunnatuissa hoito- ja terapiapalveluissa on puutteita. Wilénin mukaan tulos ei juuri poikkea aikaisemmasta, vuonna 2013 tehdystä selvityksestä. (Wilén 2018, 26.)

3. Aikaisempi tutkimus ja keskeiset käsitteet

Olin yllättynyt, kuinka niukasti kiireellisiä sijoituksia koskevaa tutkimusta on tehty. Kiireellistä sijoitusta kyllä sivuttiin useissa teksteissä, mutta usein vain maininnan tasolla. Yleisin huomio oli että kiireellisten sijoitusten määrä on kasvanut 1990-luvulta lähtien. Elina Pekkarinen, Tarja Heino ja Tarja Pösö (2013, 337–338) nostavat artikkelissaan esiin, kuinka vähäistä ja pirstaleista lastensuojelusta tehty tutkimus on. Lastensuojelua koskeva tutkimustieto ei ole määrällisesti tai teemoiltaan sellaista, mikä tukisi käytännön työtä tai sen kehittämistä. Ei siis ole ihme, että syyt kiireellisten sijoitusten määrän lisääntymisen taustalla eivät tule näkyviksi – tutkimustietoa, joka kuvaisi tai selittäisi ilmiötä on hankalasti saatavilla.

Myös kansainvälinen tutkimustieto aiheesta on niukkaa. Vaikka ilmiön kansainvälinen vertaileminen olisi kiinnostavaa, olen päättänyt rajata kansainvälistä tutkimustietoa kiireellisistä sijoituksista pois. Työni pohjautuu vahvasti suomalaiseen lainsäädäntöön, eikä ilmiö ole tästä syystä täysin vertailukelpoinen muiden maiden kanssa yhteiskunnallisten, kulttuuristen ja lainsäädännöllisten erojen vuoksi.

Jotkin käyttämästäni lähteistä ovat vanhempia ja niissä käsitellään kiireellistä huostaanottoa, joka on kumotun (1983/683) lastensuojelulain käsite. Käytännössä kiireellinen huostaanotto on kuitenkin tarkoittanut samaa kuin kiireellinen sijoitus, sillä vaikka sijoituksen keston määräajassa on eroa nykyiseen, myös kiireellisen huostaanoton päätöksen tekeminen edellytti lapselle välitöntä vaaraa. Kiireellinen huostaanotto voitiin tehdä 14 vuorokaudeksi ja mikäli asiassa aloitettiin huostaanoton valmistelu, sijoitusta voitiin jatkaa 30 vuorokauden mittaiseksi. Erittäin painavasta syystä sijoitusta oli edelleen mahdollista jatkaa toisella 30 vuorokaudella (Saarni 2006, 11–12).

Systemistä mallia tuotiin suomalaiseen lastensuojeluun ja kuntaorganisaatioita koulutettiin systeemiseen lastensuojeluun. Mallin kerrottiin parantavan lastensuojelun laatua ja alentavan lastensuojelun kustannuksia pitkällä tähtäimellä (Mäki-Fossi & Lindholm 2018, 252).

Kiteytettyinä systeeminen toimintamalli lastensuojelussa tarkoittaa sitä, että lastensuojelutyöskentelyyn tuodaan mukaan perheterapeutin tuki ja vahvistetaan systeemistä ja suhdeperusteista osaamista lastensuojelun vaativissa asiakastilanteissa. Lähestymistapa korostaa palvelujen käyttäjien asiantuntijuutta ja paikantaa ongelmat yksilön oireiden ohella laajemmin perheisiin ja yhteisöihin, jolloin myös ratkaisun avaimet haastaviin tilanteisiin voi löytyä yhteisöistä. (Yliruka & Tasala 2022, 1.)

3.1 Kiireellinen sijoitus

Lastensuojelulain (417/2007) 38 § mukaisesti lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto, mikäli lapsi on välittömässä vaarassa. Lain mukaan lapsi on välittömässä vaarassa, mikäli puutteet huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai mikäli lapsi itse vaarantaa vakavasti omaa terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla näihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Hallituksen esityksen mukaan kiireellinen sijoitus voidaan tehdä vain tilanteissa, joissa huostaanoton edellytykset ja välittömän vaaran kriteerit täyttyvät tai jos sijoituksen aikana arvioidaan tarvittavan rajoitustoimenpiteitä yhteydenpidon tai liikkumisvapauden suhteen. Kiireellisen sijoituksen ehtojen tiukennuttua ensisijaisena vaihtoehtona on aina käytettävä avohuollon tukitoimia. Lakimuutoksen yhteydessä kiireellisen sijoituksen rinnalle tulikin avohuollon kiireellinen sijoitus. (Lamponen 2016, 2.) Kiireellistä avohuollon tukitoimena tapahtuvaa sijoitusta (kiireellinen avohuollon sijoitus) ei voida kuitenkaan käyttää tahdonvastaisena tukitoimenpiteenä. Avohuollon tukitoimet edellyttävät yhteisymmärrystä palvelun tarkoituksenmukaisuudesta, eli sekä huoltajan että 12 vuotta täyttäneen lapsen on annettava niihin suostumuksensa. Lisäksi tukitoimien on oltava tilanteissa mahdollisia ja riittäviä (Räty 2015, 344).

Tuuli Lamponen (2016, 1–2) on tarkastellut kiireellistä sijoitusta lastensuojelun toimenpiteenä. Interventiona kiireellinen sijoitus kuuluu lastensuojelun viimesijaisimpiin tukitoimiin. Lamponen vertaa kiireellistä sijoitusta huostaanottoon, sillä vaikka kiireellinen sijoitus on lyhytaikainen interventio, sen oikeusvaikutukset ovat lähellä huostaanoton oikeusvaikutuksia. Lamponen kutsuukin artikkelissaan kiireellistä sijoitusta ”minihuostaanotoksi”. Kiireellinen sijoitus tehdään akuuttitilanteessa, jossa lapsen ja perheen tilannetta ei voida enemmälti selvittää. Tarve kiireelliselle sijoitukselle voi perustua esimerkiksi kodin olosuhteissa olevaan akuuttiin ongelmaan tai lapsesta vastuussa olevien aikuisten käytökseen tai menettelyyn (Räty 2015, 344). Kiireellisiin sijoituksiin johtavat tilanteet voivat olla moninaisia. Peruste kiireellisen sijoituksen tekemiseen voi olla esimerkiksi se, että lapsen vanhemmat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä huolehtimaan lapsesta ja turvaamaan lapselle vakaat kasvuolosuhteet. Kyseinen tilanne voi johtua esimerkiksi vanhempain päihtymystilasta, mielenterveyden haasteista tai äkillisestä sairastumisesta tai onnettomuudesta. Kiireellinen sijoitus voidaan tehdä myös tilanteissa, joissa lapsi itse vaarantaa vakavasti omaa kasvuun ja kehitystään, esimerkiksi itsetuhoisella käyttäytymisellä, käyttämällä päihteitä tai

syyllistymällä rikokseen. Kiireellinen sijoitus tehdään tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee välittömästi kiireellistä hoitoa tai sijoitusta. (Saastamoinen 2010, 40.)

Lamponen (2016, 11) luonnehtii kiireellisen sijoituksen päätöksentekoprosessia huostaanotto prosessin ohella lastensuojelun vaativimmaksi tehtäväksi. Julkinen valta voi lastensuojelulakiin nojaten puuttua perheen yksityisyyteen päätökseen perustuvalla interventiolla. Kiireellinen sijoitus on voimakas julkisen vallan puuttuminen perheen ja lapsen elämään, yksityisyyteen, itsemääräämiseen ja oikeuksiin, vanhempien oikeuksia rajoittamalla. Perheen oikeutta päättää asioistaan ja huoltajan oikeuksia suhteessa lapseen rajoitetaan kiireellisen sijoituksen aikana ja sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen asioista, kuten lapsen olinpaikan, hoidon, välttämättömän terveydenhuollon ja yhteydenpidon suhteen. Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on kuitenkin yhteistoimintavelvoite vanhempien suhteen, mikä tarkoittaa, että lapsen asioista päätetään vanhempien kanssa neuvotellen.

Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti laitokseen tai sijaisperheeseen. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti myös lapsen läheisverkostoon, mikäli se on lapsen edun mukaista. Sijoituspaikkana voi olla myös terveydenhuollon laitos. Kiireellisen sijoituksen perusteet määrittävät sijaishuolto paikan valintaa (Räty 2015, 345).

3.2 Kiireellisen sijoituksen päätöksentekoprosessi

Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta voi tehdä sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaava viranhaltija. Päätös on valituskelpoinen ja siitä voi valittaa hallinto-oikeuteen 30 vuorokauden sisällä päätöksen tekemisestä (Räty 2015, 346). Kiireellisen sijoituksen arviointi- ja päätöksentekoprosessi on vaativa. Päätös perustuu sosiaalityöntekijän tekemään harkintaan, saatavilla olevien tietojen valossa, ja sen on taattava lapsen turvallisuus ja hyvinvointi (Lamponen 2016, 3). Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeiden ja lainsäädännön lisäksi ei ole olemassa kansallisia ohjeita, jotka opastaisivat sosiaalityöntekijöitä kiireellisten sijoitusten arviointi- ja päätöksentekoprosesseissa. Siitä seuraa, että sosiaalityöntekijät rakentavat oman päätöksensä ammatillisella tulkinnalla, jota ohjaa lainsäädäntö. (Lamponen & Pösö & Burns 2018, 2.)

Ennen kiireellisen sijoituksen päätöksen tekemistä asianosaisten mielipiteet on selvitettävä. Lapsen ja huoltajien lisäksi asiassa osallisia voivat olla muut lapsen hoidosta ja kasvatuksesta päätöksenteon

hetkellä vastanneet henkilöt. Koska kyseessä ei ole hallintolain mukainen kuuleminen, mielipide ja käsitys asiasta voidaan selvittää vapaamuotoisesti esimerkiksi puhelimitse, jos asianosainen ei ole tilanteessa läsnä. Mielipiteen selvittäminen voidaan jättää tekemättä vain, jos sen selvittäminen viivästyttää asian käsittelyä siinä määrin, että siitä on haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle. Mielipiteen selvittämättä jättäminen on kuitenkin perusteltava päätökselle. Mikäli huoltajaa ei tavoiteta päätöstä tehtäessä, on hänelle annettava tieto tehdystä päätöksestä mahdollisimman pian sijoituksen jälkeen. (Araneva 2016, 273–274.)

Kiireellisen sijoituksen päätös on perusteltava. Koska päätöksen edellytyksenä on välitön vaara, pitää päätöksellä selvittää välttämättömät syyt tai välitön vaaratilanne, joiden vuoksi päätös tehdään ja näin puututaan perheen yksityisyyteen ja perhe-elämän suojaan. Myös valittu sijaishuolto paikka ja perusteet sen valinnalle tulee käydä ilmi päätöksessä (Räty 2015, 346).

Kiireellisen sijoituksen päätös on voimassa enintään 30 vuorokautta ja se pitää lopettaa heti, jos perusteet sijoitukselle ovat lakanneet. Kiireellisen sijoituksen aikana sosiaalityöntekijä selvittää lapsen tilannetta. Mikäli kiireellisen sijoituksen aikana lapsen ja perheen tilanteesta tai tuen tarpeesta ei saada riittävästi tietoa, sitä voidaan tarvittaessa jatkaa toisella 30 vuorokaudella. Kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen voi tehdä johtava viranhaltija. Kiireellinen sijoitus voi siis jatkua korkeintaan 60 vuorokautta. Sijoitus pitenee vain siinä tapauksessa, että sosiaalityöntekijä tekee sijoituksen aikana huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeuteen tai huostaanottoasia on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa ennen kiireellisen sijoituksen päätöstä. Näissä tilanteissa lapsen kiireellinen sijoitus voi venyä pitkäksikin, riippuen huostaanottoasian käsittelyyn kuluvan ajan pituudesta. (Lamponen 2016, 8)

3.3 Selittäviä tekijöitä kiireellisten sijoitusten määrän kasvun taustalla

Mirja Saarni (2006) on selvittänyt syitä kiireellisten huostaanottojen määrällisen eron taustalla Turussa ja Tampereella vertaamalla kaupunkien kiireellisiä sijoituksia koskevia päätösasiakirjoja vuoden ajalta. Selvityksestä käy ilmi, että vuonna 2004–2005 kiireellisten sijoitusten määrä oli Tampereella huomattavasti suurempi kuin Turussa. Sijoitusten määrä Tampereella oli selvitystä edeltävinä vuosina ollut jopa viisinkertainen Turkuun verrattuna (Saarni 2006, 2). Johtopäätöksissään Saarni tuo esille, kuinka erilaiset palvelujärjestelmät ja toimintakulttuurit näissä kahdessa kaupungissa vallitsivat. Turussa kiireellisten huostaanottojen määrä oli pieni, mutta avohuollon

tukitoimien ja pitkäaikaisten sijoitusten määrät olivat suuria. Turun lastensuojelussa korostui viranomaispainotteisuus, sillä suurin osa lastensuojeluilmoituksista ja kiireelliseen huostaanottoon johtavista ilmoituksista tuli poliisilta. Vanhemmat eivät itse juuri ottaneet yhteyttä lastensuojeluun apua saadakseen. Aineiston mukaan Turun huostaanottokynnys oli matala. Toisin kuin Turussa, Tampereella korostuivat kriisitoimenpiteet; lyhytaikaiset, toistuvat sijoitukset kodin ulkopuolelle. Tampereen aineistosta nousi Saarnin mukaan myös perhekeskeisyys, joka näkyi vanhempien ja muiden lapsen lähiaikuisten yhteydenottoina lastensuojeluun avuntarpeessa. Päätöksistä kävi ilmi, että Tampereella vanhempien ja lasten mielipiteet kirjoitettiin päätöksiin useammin kuin Turussa. Yhtenä kiireellisen huostaanoton syynä Tampereella oli vanhempien jaksamisen tukeminen, Turun päätöksissä tämä ei tullut esiin. Tampereella suurin osa lapsista sijoitettiin laitokseen, mutta osa sijoitetuista lapsista sijoitettiin sijaisperheisiin, perhekoteihin tai sukulaisen luokse. Turussa sijoitukset tehtiin laitoksiin, sijaishuoltopaikkojen ohella myös sairaalaan ja päihdelaitoksiin. Saarnin mukaan selvityksen tuloksista voi päätellä, että siinä missä Turussa pyrittiin pitkäaikaisempiin ratkaisuihin suunnitelmallisemmalla otteella, Tampereella perhekeskeinen toimintatapa näkyi kriisitilanteiden pysäyttämisenä kiireellisen huostaanoton turvin. (Saarni 2006, 47–49.)

Heikki Hiilamo (2009) on tutkinut kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrällistä kasvua Suomessa 1990- ja 2000-luvun alkupuolella. Tutkimuksessa ei tarkenneta, mitä sijoitusmuotoa Hiilamo tarkoittaa, kyseessä voivat olla sekä kiireelliset että pitkäaikaiset sijoitukset kodin ulkopuolelle. Tutkimus on määrällinen ja aineistona Hiilamo on käyttänyt SOTKANetin tietokantaa. Tutkimuksen mukaan sijoitusten määrällinen kasvu on yhteyksissä perheiden pitkittyneisiin taloudellisiin haasteisiin ja sosiaalisen tuen tarpeen pitkittymiseen, mutta myös alkoholin ja päihteiden väärinkäyttöön. Määrällisestä aineistosta kävi myös ilmi, että perheiden epävakaudella voi olla kytköksiä sijoitusten määriin, esimerkiksi avioerot ja yksinhuoltajuus nousivat Hiilamon tuloksissa esiin sijoitusten määrän mahdollisina selittävinä tekijöinä. (Hiilamo 2009, 177, 182.)

Hannele Forsbergin ja Aino Ritala-Koskisen (2010) mukaan suomalaisten lasten pahoinvointi on noussut vuosituhannen vaihteessa median keskeiseksi puheenaiheeksi. Lasten pahoinvoinnin on nähty uhkaavan lähes jokaista suomalaista lasta, jopa ”normaalien”, keskiluokkaisten perheiden lapsia. Lasten pahoinvoinnin indikaattoreina on käytetty tilastotietoa lastensuojelun asiakasmäärien ja lasten sijoitusten määrien kasvusta. Tilastotieto ja lasten pahoinvoinnin osoittaminen numeroin ei kuitenkaan ole luotettava indikaattori lasten pahoinvoinnin lisääntymisen osoittamisessa, sillä numeroiden taustalla voi olla useita selittäviä tekijöitä kunnasta, lastensuojelun raportointikäytännöistä ja palvelujärjestelmästä riippuen (ks. Saarni 2006). Jotta lasten hyvin- tai

pahoinvoinnista voitaisiin keskustella luotettavasti, tarvitaan enemmän tietoa lasten sosiaalisista ongelmista. Forsbergin ja Ritala-Koskisen mukaan voisi olla hedelmällisempää puhua ongelmallisista elinoloista, liittyen esimerkiksi köyhyyteen, yksinhuoltajuuteen, mielenterveydellisiin haasteisiin ja päihdeongelmiin, kuin lasten pahoinvoinnista. Vaikka lasten ongelmista on tärkeää tuottaa tietoa ja puhua niistä julkisesti, lasten parissa tehtävässä sosiaalityössä on lasten pahoinvointipuheeseen suhtauduttava kriittisesti. (Forsberg & Ritala-Koskinen 2010, 47–60.) Hiilamo nostaakin esiin, että sijoitusten määrällisen kasvun taustalla voivat olla myös sosiaaliset muutokset, kuten maansisäinen muuttaminen ja siitä aiheutuvien perheiden siteiden katkeaminen sukulaisiin. Eräänä selittäväenä tekijänä voivat hänen mukaansa olla myös kuntien tarjoamat erilaiset palvelut, esimerkiksi päihdehuollon palvelut, joiden laatu ja saatavuus vaihtelevat kunnittain. (Hiilamo 2009, 179–182.)

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä lähti kasvuun vuonna 1987. 1990-luvun laman myötä työttömyys kasvoi ja sen seurauksena tuloerot kasvoivat ja köyhyys lisääntyi. Vaikka työttömien määrä myöhemmin väheni ja Suomen taloudellinen tila koheni, tuloerojen kasvaminen ja köyhyys eivät poistuneet (Hiilamo 2009, 183). Laman aikana harjoitettu sosiaalipolitiikka kohteli erityisen kovalla kädellä suomalaisia lapsiperheitä. Lapsiperheiden tulot putosivat, köyhien ja pienituloisten määrä lisääntyi ja köyhyysrajan alapuolella elävien lasten määrä lisääntyi. Tulonsiirtoja ja lapsiperheille suunnattuja peruspalveluita leikattiin ja pienituloiset lapsiperheet tulivat enenevässä määrin riippuvaisiksi sosiaalietuuksista. (Harrikari & Satka 2006, 209–210.) Myös Tarja Heino (2009, 206) toteaa kiireellisten huostaanottojen (nykyään kiireelliset sijoitukset) määrän lähteneen nousuun lamavuosien jälkeen. Heino kysyykin, mikä vaikutus lamanaikaisilla säästötoimenpiteillä, joita kohdistettiin peruspalveluihin on siihen, että sekä kiireelliset- että pakkotoimet ovat lisääntyneet lastensuojelussa. Heinon mukaan lisääntyneet kiireelliset toimenpiteet voivat olla seurausta palvelujärjestelmän rakennemuutoksesta, jonka myötä tukitoimien, palveluiden ja riittävän turvan tarjoaminen kriisien ehkäisemiseksi oikea-aikaisesti on heikentynyt.

4. Systeminen toimintamalli

Hallituskauden 2016–2019 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) tarkoituksena oli vahvistaa ja uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palveluita laajasti. Muutosohjelman tavoitteina oli toimintakulttuurin ja palveluiden uudistaminen asiakaslähtöisemmiksi ja kustannustehokkaammiksi lastensuojelun sosiaalityötä vahvistamalla. Lastensuojelutyötä oli tarkoitus kehittää moniammatillisemmaksi ja suhdeperustaisen sosiaalityön suuntaan. (Lahtinen ym. 2017, 9.) Muutoksen lähtökohtana oli toteuttaa lastensuojelutyötä helposti saavutettavana, leimaamattomana sekä lapsia ja perheitä lähellä olevana palveluna. Lisäksi tavoitteena oli tehdä lastensuojelutyötä riittävin resurssein ja vahvemman erityisosaamisen varassa. Lastensuojelu näyttäytyi tuolloinkin julkisissa keskusteluissa olevan kriisissä ja epäonnistuvan suojelutehtävässään. (Fagerström 2016, 3.)

Pia Lahtinen, Leena Männistö ja Marketta Raivio kuvasivat myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle kirjoittamassaan työpaperissa (2017, 11–12) lastensuojelun tarvitsevan kokonaisvaltaista toimintakulttuurin uudistamista. Lastensuojelun sosiaalityössä nähtiin suurimpina haasteina suuret asiakasmäärät, työntekijöiden jaksaminen, kuormittuminen, vaihtuvuus, kustannusten kasvu sekä lastensuojelun ja lapsen perheen asioissa toimivan yhteistyöverkoston yhteistyön vaikeus. Työtä leimasivat yksin tekemisen kulttuuri, työskentelyn alhainen intensiteetti ja ongelmakeskeisyys ja perheen tilanteisiin liian myöhään reagoiminen, niin sanottu ”tulipalojen sammuttaminen”. Tilalle tarvittiin yhteistyöverkoston oman roolin tunnistamista, jotta lastensuojelun asiakkaat tulisivat kokonaisvaltaisesti autettua. Systemisen mallin nähtiin tuovat lastensuojelutyöhön moniammatillisuutta ja monitoimijaisuutta, jossa sosiaalityöntekijä ei toimi yksin, vaan perheen tukimuotoja pohditaan tiimissä monista eri näkökulmista ja vastuu jakautuu tiimin kesken.

Suomalaisen lastensuojelutyön kehittämisen lähtökohdaksi valikoitui Hackneyn malli. Malliin oli jo aikaisemmin perehtynyt muun muassa Pesäpuu ry ja ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus FSKC. Hackneyn mallin toimivuudesta oli myös jo saatavilla laajaa arviointitutkimukseen perustuvaa tutkimustietoa ja tutkimustulosten mukaan sen oli todettu lisänneen sosiaalityöntekijöiden aikaa yhdessä perheiden kanssa, pienentäneen työntekijöiden stressiä, vähentäneen väkivallan uhkaa ja lisänneen työn kokemisen palkitsevampana. Mallin mukaisessa työskentelyssä keskeisenä nähtiin vastuun jakaminen koko lastensuojelutiimille, ei ainoastaan yhdelle työntekijälle ja työparille. (Fagerström 2016, 3–4.)

Hackneyn malli on saanut nimensä Lontoon Hackneystä, jossa lastensuojelun kehittämisen nimissä lastensuojelutyössä alettiin soveltaa perheterapeuttista lähestymistapaa vuonna 2007. Malli sai Iso-Britanniassa nimekseen ”Reclaiming Social Work” (sosiaalityö paremmaksi) ja sen keskeisimpinä tavoitteina olivat hallinnollisten vaatimusten ja keskitetyn kontrollin vähentäminen hyödyntämällä perheterapeuttisia ja dialogisia sekä narratiivisen ja ratkaisukeskeisen terapian oppeja lastensuojelussa. Kokeiluvaiheen, vuosien 2007–2013 aikana, mallin todettiin tuottavan tuloksia; työntekijävaihtuvuus väheni ja huostaanottojen määrä laski huomattavasti. Iso-Britannian ja Suomen lastensuojelun ongelmassa nähtiin yhtäläisyyksiä; työn byrokraattisuus, työntekijöiden vaihtuvuus ja työkuorman hallitsemattomuus nähtiin yhteisinä tekijöinä lastensuojelutyössä. Lisäksi Vilja Eerikan kuoleman nähtiin muistuttavan Iso-Britannian lapsikuolemia, palvelujärjestelmä ei kyennyt vaikuttamaan tapahtumakulkuun, vaikka perheet olivat viranomaisille tuttuja. (Fagerström 2016, 11.) Suomessa päätettiin pilotoida mallia kansallisesti osana hallituksen LAPE-hanketta ja kansallinen kouluttajakoulutus käynnistyi keväällä 2017 (Aaltio & Isokuorti 2019b, 9).

Systeemisessä toimintamallissa systeemisyydellä tarkoitetaan huomion kiinnittämistä ihmiselämän eri tekijöiden välisiin monitahoisiin vaikutussuhteisiin, maailman tarkastelemiseen kommunikaatio- ja vuorovaikutussuhteina ja jossa todellisuus nähdään sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneena sekä muuttavana. Perheen systeemi koostuu jäsentensä keskinäisistä suhteista, mutta myös perheen suhteista sen ympäristöön ja yhteiskuntaan ja miten lastensuojelu vaikuttaa näihin suhteisiin ja päinvastoin. Kaikki vaikuttaa kaikkeen eikä syy-seuraussuhteita nähdä yksisuuntaisina vaan kehämäisinä. Muutos on mahdollista, kun toimijat tunnistavat omat vaikutuksensa koko systeemiin. Esimerkkinä tästä ajattelusta on ahtaat asuinolosuhteet, jotka voivat kiristää perheenjäsenten välejä ja jatkuva riitely taas voi johtaa uupumukseen, joka taas edistää uusien riitojen puhkeamista. (Aaltio & Isokuorti 2019b, 11.)

4.1 Systeemisen toimintamallin ydinelementit

Systeemisen toimintamallin kolme toisiinsa riippuvuussuhteessa olevaa ydinelementtiä ovat systeeminen asiakastyö, systeeminen tiimi ja systeeminen viikkokokous. Systeeminen asiakastyö nojaa systeemiseen ajatteluun ja työtapaan ja se on tavoitteellista lastensuojelun asiakastyötä. Sen keskeisimpiä työvälaineitä ovat sukupuoli, hypoteesit ja sirkulaariset kysymykset ja lähtökohtana luottamuksellisen ja myönteisen suhteen luominen lapsiin ja heidän perheisiinsä. Perheitä ja heidän tilanteitaan käsitellään kokonaisuutena, muutoksen aikaansaamiseksi on tunnistettava perheen jokaisen toimijan oma rooli ja vaikutus perheen tilanteeseen. Sukupuun ja aikajanan avulla saadaan

kokonaiskuvaa perheen historiasta ja haasteiden takana vaikuttavista tekijöistä, kuten perheen sisäisistä uskomuksista ja tarinoista, asuinolosuhteista, terveydentilasta ja toimeentulosta. Tavoitteena on mahdollistaa perheenjäsenille uusia näkökulmia ongelmalliseen tilanteeseen ja näin tuottaa uusia oivalluksia, joiden avulla toiminnan muuttaminen myönteiseen suuntaan voi mahdollistua. Perheiden tilanteita tarkastellaan siis kokonaisvaltaisesti ja vuorovaikutusstrategioina siinä hyödynnetään dialogisuutta, ratkaisukeskeisyyttä ja narratiivisuutta, joiden avulla työntekijät ja perhe muodostavat yhteisen näkemyksen perheen tilanteesta. (Aaltio & Isokuorti 2019b, 11–13.)

Lastensuojelun systeeminen tiimi koostuu lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden lisäksi perheterapeutista, konsultoivasta sosiaalityöntekijästä ja koordinaattorista, lisäksi tiimissä voi työskennellä sosiaaliohjaaja tai perhetyöntekijä tai esimerkiksi vanhempien omat sosiaalityöntekijät (Aaltio & Isokuorti 2019b, 9). Tarkoituksena on, että yksi tiimi koostuu kuudesta kahdeksaan työntekijästä, joille jokaiselle on määritelty omat roolinsa ja tehtävät ja kokoonpanon on tarkoitus olla pysyvä (Aaltio & Isokuorti 2019a, 25).

Konsultoiva sosiaalityöntekijä johtaa tiimiä, yleensä konsultoivan sosiaalityön roolissa on johtava sosiaalityöntekijä. Konsultoiva sosiaalityöntekijä tuntee kaikki tiimin asiakastapaukset, hoitaa yhteyksiä muihin palveluihin ja tarvittaessa järjestää tiimille tilanteisiin sopivaa konsultointiapua. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä työskentelee tiiviisti ja aktiivisesti lapsen ja perheen kanssa, erityisesti lapsen kanssa, johon hänen tulee luoda luottamussuhde sekä vahvistaa ja varmistaa lapsen osallisuus ja lapsen äänen kuuluminen. Mahdollisten vanhempien sosiaalityöntekijöiden tehtävänä on luoda luottamussuhde perheen vanhempiin ja työskennellä heidän kanssaan aktiivisesti. Perheterapeutin rooli on toimia reflektiokumppanina tiimissä ja varmistaa, että tiimissä säilyy systeeminen ote. Rooliin kuuluu myös lastensuojelun työntekijöiden ymmärryksen vahvistaminen lastensuojelun asiakkuuden taustalla olevista tekijöistä, hankalien tilanteiden taustalla olevista tunteista ja tuoda näkemyksiä perheen tarvitsemien tukitoimien suunnitteluun. Koordinaattori koordinoi tiimin työskentelyä; hän hoitaa kirjaamisen, asiakkaiden kontaktoinnin ja juoksevien asioiden hoitamisen. Vaikka koordinaattorin tehtävien on tarkoitus vapauttaa sosiaalityöntekijän aikaa asiakasyöhön ja kohtaamiseen, myös koordinaattori osallistuu kohtaavaan asiakastyöhön. (Aaltio & Isokuorti 2019a, 25–26.)

Kaikki systeemisen tiimin jäsenet osallistuvat systeemisiin viikkokokouksiin, joissa asiakastapauksia käsitellään yhdessä tiimin kesken. Tiimillä on rakenne, jonka mukaisesti tietty osa ajasta käytetään yhteiseen reflektointiin, toimenpiteiden suunnitteluun ja niistä päättämiseen. Vastuusosiaalityöntekijä

esittelee muulle tiimille asiakastapauksen, johon hän tarvitsee reflektointitukea, koordinaattori voi toimia sosiaalityöntekijän tukena perheen tietojen kokoamisessa ja kokousta johtaa konsultoiva sosiaalityöntekijä. Perheterapeutin tehtävä on yhdessä konsultoivan sosiaalityöntekijän kanssa vastata siitä, että keskustelu tapahtuu systeemisen otteen mukaisesti. Kaikki tiimin jäsenet osallistuvat asian käsittelyyn aktiivisesti, omasta roolistaan käsin ja tuo esiin erilaisia näkökulmia. Reflektiivisessä työskentelyssä hyödynnetään systeemisen asiakastyön työvälineitä ja koordinaattori kirjaa keskustelun ja johtopäätökset. Viikkokokous voidaan pitää työntekijöiden kesken, jolloin se voi lisätä työntekijöiden käsitystä perheen tilanteesta tai toimia työnohjauksellisena tiiminä. Myös asiakasperhe voidaan kutsua tiimiin mukaan, jolloin perheen asioita käsitellään moniammatillisesti yhdessä perheen kanssa. (Aaltio & Isokuorti 2019b, 16–18.)

4.2 Systeemisen toimintamallin implementointi Suomessa

Päivi Petrelius ja Anne Uutela (2020, 51) ovat selvittäneet kyselytutkimuksen avulla systeemisten tiimien konsultoitavien sosiaalityöntekijöiden arvioita mallin käyttöönotosta, toimintaympäristöstä ja ohjaamiensa tiimien toiminnasta. Kyselyn tulokset osoittivat myönteisiä kokemuksia systeemisen työotteen ja toimintamallin käyttöönotosta. Myönteisinä asioina nähtiin huomion kiinnittäminen lapsen kohtaamiseen, lapsen kuuntelemiseen ja turvallisuudentunteen vahvistamiseen, tiimien keskustelujen monipuolisuus ja asiakkaita arvostava lähestymistapa sekä konkreettinen asiakastyön ohjaaminen. Vastausten perusteella organisaatioiden rooleissa työtavan käyttöönottamisessa on ollut runsaasti vaihtelua, paikoin organisaation tuki näyttäytyi riittämättömältä. Tiimien työskentely saikin kyselyn mukaan parempia arvioita kuin organisaatioiden toimintamallin käyttöönotolle antama tuki.

Elina Aaltion ja Nanna Isokuortin (2019a, 145–147) laatimasta raportista käy ilmi, että pilottijakson (vuosina 2017–2018) aikana Suomessa systeemisen mallin implementoinnissa oli haasteita. Tuloksista käy ilmi, etteivät lastensuojelun kustannusten ja sijoitusten vähenemiseen liittyvät tavoitteet tulleet näkyviin vielä 6–12 kuukauden seurantajakson aikana. Vaikka seurantakyselyyn vastanneista sosiaalityöntekijöistä enemmistö oli malliin tyytyväisiä, suurimpana haasteena mallin käyttöönoton kannalta nähtiin lastensuojelun liian suuret asiakasmäärät. Seurantajakson aikana lastensuojelun pilottitiimien asiakasmäärät nousivat ja sosiaalityöntekijät kykenivät systeemiseen työotteeseen vain valitsemiensa perheiden kanssa. Valittujen perheiden kanssa työskenneltiin intensiivisemmin ja muiden asiakkaiden kanssa entiseen tapaan. Mallin osittainen käyttöönotto aiheutti sosiaalityöntekijöissä turhautumista ja uupumustakin. Seurantaraportista käy myös ilmi, että Suomessa systeemisen toimintamallin käyttöönotto oli jäänyt kesken. Sitä oli sovellettu vain osittain

ja eräänä syynä keskeneräisyydelle nähtiin mallin käyttöönotosta aiheutuvat kustannukset kunnille.
(Aaltio & Isokuorti 2019a 152, 156.)

5. Tutkimuksen toteuttaminen

5.1 Tutkimuskohde ja tutkimuskysymykset

Alkuperäinen suunnitelmani oli verrata kiireellisten sijoitusten määriä ja syitä niiden takana kahden eri kunnan, eri organisaation, välillä haastatteleamalla erään kunnan ja erään kuntayhtymän johtavia sosiaalityöntekijöitä. Kuntien siirryttyä hyvinvointialueille minun piti muuttaa aiheeni tarkastelua. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä siitä, mitkä tekijät ovat johtaneet kiireellisten sijoitusten määrän kasvuun. Olen kiinnostunut aiheesta oman työni kautta, mutta näen aiheen olevan myös yhteiskunnallisesti merkittävä; ilmiöstä puhutaan paljon, sekä lastensuojelun sisällä että julkisessa keskustelussa. Yritän tutkielmassani jäljittää niitä tekijöitä, joita on ilmiön taustalla.

Julkaisin kyselylomakkeeni Sosiaalityön uraverkosto –facebook sivulla. Sosiaalityön uraverkosto on heinäkuussa 2016 luotu yksityinen ryhmä, joka ryhmän tietojen mukaan ”on tarkoitettu sosiaalityöntekijöiden ja uraan liittyvien kysymysten ja ajatusten vaihtamiseen. Ryhmään hyväksytään sosiaalihuollon ammattihenkilölain 7§ mukaiset sosiaalityöntekijät sekä sosiaalityön tutkinto-opiskelijat.”. Vain ryhmän jäsenet siis voivat nähdä, keitä ryhmässä on ja mitä jäsenet sivulla julkaisevat. Ryhmään kuuluu 5207 jäsentä (tarkistettu 5.5.2024) ja oman tutkielman tai tutkimuksen tekemiseen liittyvien linkkien jakaminen on sivuilla sallittua.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Mitkä tekijät ovat sosiaalityöntekijöiden näkemyksen mukaan vaikuttaneet kiireellisten sijoitusten määrän kasvuun? Mistä syistä kiireellisiä sijoituksia on tehty?
2. Miten poliittinen päätöksenteko on näkynyt käytännön työssä?

5.2 Teoreettisena viitekehyksenä sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalinen konstruktionismi sisältää erilaisia suuntauksia ja versioita. Kun tutkitaan, miten jokin asia on sosiaalisesti rakentunut, siihen voidaan vastata lukuisin eri tavoin. Sosiaalisesta konstruktionismista on useita eri versioita, ja käsitteen alle mahtuu monenlaisia oletuksia ja painotuksia, joista jotkut ovat toisiinsa nähden ristiriidassa. Tutkimuksessa sitä käytetään tutkittaessa sosiaalisia prosesseja, joissa rakennetaan yhteiskunnallista todellisuutta ja annetaan sille merkityksiä. (Niska ym. 2024, 56.)

Sosiaalinen konstruktionismi vaatii meitä suhtautumaan kriittisesti itsestään selviin tapoihin ymmärtää maailmaa ja itseämme sekä haastamaan näkemystä, että tavanomainen tieto perustuu objektiiviseen, puolueettomaan maailman tarkasteluun. Sosiaalinen konstruktionismi vastustaa positivismiksi ja empirismiksi kutsuttuja epistemologisia positioita, jotka ovat tyypillisiä ns. koville tieteille kuten fysiikka ja biologia. Positivismi ja empirismi sisältää oletuksen, että se, mitä me havaitsemme, on. Todellisuus perustuu tekemiimme havaintoihin siitä. Sosiaalinen konstruktionismi kannustaa kyseenalaistamaan sitä, miltä asiat näyttävät olevan. Tämä tarkoittaa, että kategoriat, joiden avulla ihmiset käsittävät ympäröivää maailmaa eivät välttämättä viittaa aitoihin jaotteluihin. Hyvä esimerkki tästä on sukupuoli, joka onkin paljon esillä julkisissa keskusteluissa. Omat havaintomme antavat ymmärtää, että on olemassa kaksi sukupuolta, mies ja nainen. Sosiaalinen konstruktionismi kehottaa vakavasti kyseenalaistamaan, ovatko kaksi sukupuolikategoriaa vain heijastus erilaisista ihmistyypeistä, vaikka sukupuolielimet ovatkin erilaiset, kuten useilla eri lajeilla. Kategorioiden häilyvyys tulee kuitenkin näkyviksi, esimerkiksi sukupuolenkorjausleikkauksissa tai käynnissä olevasta keskustelusta siitä, miten sukupuolet voidaan yksiselitteisesti jakaa miehiin ja naisiin. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan ihmiset voitaisiin yhtä hyvin jakaa pituuden mukaan pitkiin ja lyhyisiin, tai kovanipukallisiin ja -nipukattomiin. (Burr 2015, 2–3.)

Sosiaalisen konstruktionismin mukaan se, miten me ymmärrämme maailmaa ja mitä käsitteitä ja kategorioita me käytämme, ovat historiallisesti ja kulttuurisesti muuttuvia. Esimerkiksi lapsuuden käsite on muuttunut vuosisatojen aikana suunnattomasti; lapsia ei enää nähdä pieninä aikuisina ja idea lapsista viattomina ja aikuisten suojelua tarvitsevina on suhteellisen uusi. Tämä osoittaa, kuinka kaikki, mitä me ymmärrämme, ovat ajassa, kulttuurissa ja paikassa erilaisia, muuttuvia ja muokkautuvia eikä meidän tulisi olettaa, että meidän tapamme ymmärtää todellisuutta olisi ainoa oikea tai paras tapa. (Burr 2015, 4.)

Jos meidän tietomme maailmasta, yhteiset tapamme ymmärtää sitä, eivät ole sitä, mitä todellisuudessa on, mistä ne sitten tulevat? Sosiaalisen konstruktionismin mukaan ihmiset rakentavat todellisuutta yhdessä päivittäisessä vuorovaikutuksessa. Tästä syystä kiinnostuksen kohteena onkin kaikenlainen ihmisten välinen vuorovaikutus, erityisesti kieli. Todellisuus rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa kielen avulla. Jokainen yhdessä rakennettu konstruktio tuo mukanaan erilaisia ihmisten toimia. Vivien Burr (2015, 4–6) kertoo kirjassaan esimerkin: ennen raittiusliikkeen kasvua 1800-luvun Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa päihtyneen ihmisen nähtiin olevan täysin vastuussa käytöksestään ja yleensä hänet tuomittiin syyllisenä vankilaan. Raittiusliike esitti alkoholin itsessään olevan riippuvuutta aiheuttava ongelma ja päihtyneisyys alettiin nähdä eräänlaisena sairautena.

Alkoholistin ei nähdä olevan täysin vastuussa käytöksestään, sillä he ovat addiktion uhreja ja tarvitsevat apua, eivät rangaistuksia.

Vivien Burr (2015, 24–26) jakaa sosiaalisen konstruktionismin mikro- ja makrokonstruktionismiin. Mikrokonstruktionismi tapahtuu päivittäisessä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, diskursseissa, jotka voivat rakentaa useita erilaisia todellisuuksia, eikä niiden voida sanoa olevan todellisempia tai totuudenmukaisempia kuin muut. Mikrokonstruktionismissa ainoa todellisuus rakentuu vuorovaikutuksessa eikä sen pohjalta voida esittää väitteitä ulkopuolisesta, todellisesta maailmasta. Makrokonstruktionismi tunnustaa kielen merkityksen, jonka nähdään juontuvan sosiaalisista rakenteista, sosiaalisista suhteista ja institutionalisoiduista käytännöistä, siksi vallan käsite on tämän sosiaalisen konstruktionismin muodon ytimessä. Valtaan keskittyneet makrososiaalikonstruktionistit ovat erityisen kiinnostuneita tutkimaan erilaisia sosiaalisen epätasa-arvon muotoja, jotka liittyvät esimerkiksi ikään, etnisyyteen, vammaisuuteen tai mielenterveyteen. Mikro- ja makrokonstruktionismeja ei kuitenkaan nähdä toisiaan poissulkevinä; institutionalisoidut käytänteet ja sosiaaliset rakenteet rakentuvat paikallisessa vuorovaikutuksessa.

5.3 Tutkimuksen aineisto

Tutkielmani kohderyhmäksi valikoituivat sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa, lastensuojelussa sekä sosiaalipäivystyksessä toimivat tai aikaisemmin toimineet sosiaalityöntekijät. Koska tiedän omasta kokemuksesta, että näillä sosiaalityön alueilla työskentelee myös huomattava määrä sijaispäteviä sosiaalityöntekijöiden sijaisia, laajensin kohderyhmäni koskemaan sekä laillistettuja sosiaalityöntekijöitä että tehtävissä sijaispäteviä toimivia viransijaisia. Vaikka sijaispätevällä lastensuojelun sosiaalityöntekijällä ei ole lain mukaan oikeutta tehdä päätöstä kiireellisestä sijoituksesta, käytännössä sijaispätevät työntekijät kuitenkin tekevät samaa työtä ja toimivat kiireellisissä sijoituksissa päätösten valmistelijoina, vaikka päättäjän onkin oltava laillistettu sosiaalityöntekijä. Halusin kerätä näkemyksiä ja ajatuksia niiltä työntekijöiltä, jotka tarkastelevat ilmiötä päivittäisessä työelämässään, asiakasrajapinnassa. Toivoin konkretiaa, suoria ja rehellisiä ajatuksia, joita peilata tutkimustietoon sekä poliittisen päätöksenteon taustalla oleviin teksteihin. Päädyin laatimaan kyselylomakkeen Google Formsilla, johon vastaukset tallentuivat nimettöminä, ilman tunnustetietoja. Tällä ajattelin saavuttavani vastaajien todellisia ajatuksia aiheestani.

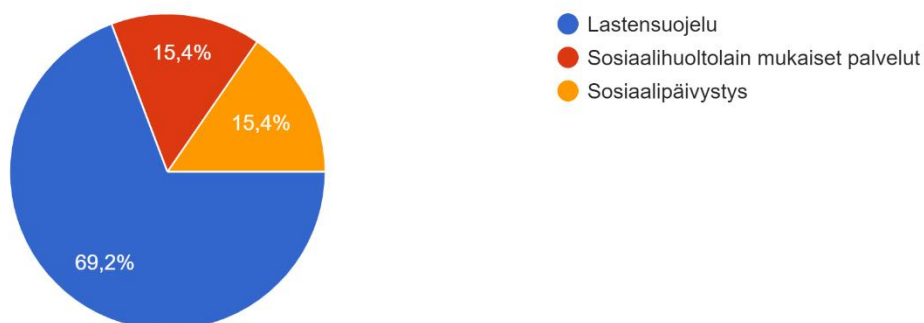
Keräsin tutkimukseni aineiston Facebookin Sosiaalityön uraverkosto –sivustolta Google Forms kyselylomakkeella aikavälillä 28.1.2024–5.2.2024 ja kysely oli suunnattu sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa, lastensuojelussa sekä sosiaalipäivystyksessä toimiville tai aikaisemmin

toimineille sosiaalityöntekijöille. Kysely on laadullinen ja koostuu taustatietojen lisäksi kolmesta eri teemasta: kiireelliset sijoitukset, niiden perusteet sekä niihin vaikuttaneita tekijöitä, poliittinen päätöksenteko ja palvelut ja yhteistyö. Taustatietoina kysyin tehtävää, jossa vastaaja työskentelee tai on työskennellyt, miten pitkään on toiminut kyseisessä tehtävässä ja onko vastaaja laillistettu sosiaalityöntekijä vai toimiiko hän sijaispätevänä sosiaalityöntekijänä. Kysymykset ovat pääosin avoimia kysymyksiä, lukuun ottamatta taustatietoja sekä monivalintakysymyksiä, joissa kysyn, onko vastaaja huomannut muutoksia kiireellisten sijoitusten perusteissa tai määrissä viimeisten vuosien aikana ja onko hyvinvointialueille siirtyminen vaikuttanut kiireellisiin sijoituksiin tai niiden määriin. Erittelin kiireelliset sijoitukset koskemaan lapsia ja nuoria hallintolain (434/2003 34 §) ja lastensuojelulain (417/2007 20 §) mukaisesti; virallinen kuuleminen koskee 12 vuotta täyttäneitä lapsia, vaikka myös alle 12-vuotiaan lapsen mielipide on selvitettävä. Kyselylomakkeellani lapsia ovat alle 12-vuotiaat, nuoria 12 vuotta täyttäneet.

Kyselyni sai vastausaikana 26 vastausta. Vastaajista 18 työskentelee (69 prosenttia) lastensuojelussa, neljä (15,5 prosenttia) sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa ja samoin neljä (15,5 prosenttia) sosiaalipäivystyksessä (kuvio 1). Vastaajista valtaosa, 88 prosenttia, on laillistettuja sosiaalityöntekijöitä, loput 12 prosenttia toimivat sijaispätevinä sosiaalityöntekijän sijaisina (kuvio 2). Työkokemusta vastaajilla oli kahdesta vuodesta kahteenkymmeneen vuoteen, mutta eniten vastaajista (9 kpl) oli työskennellyt tehtävässään kaksi vuotta. Osa vastauksista sisälsi laajaakin pohdintaa, osa oli vastannut kysymyksiin niukkasanaistemmin. Tulostetuista vastauksista kertyi yhteensä 115 sivua. Nimesin tulostetut vastauslomakkeet vastausjärjestyksessä vastauslomake (vl) 1-26.

1. Missä tehtävässä työskentelet / olet työskennellyt sosiaalityöntekijänä?

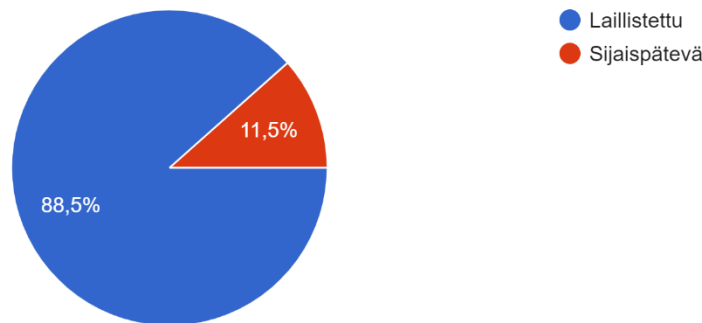
26 vastausta

Kuvio 1. Kyselylomakkeeseen vastanneiden sosiaalityöntekijöiden tehtäväjakauma

3. Oletko laillistettu sosiaalityöntekijä vai toimitko sijaispätevnä sosiaalityöntekijänä?

26 vastausta

Kuvio 2. Kyselylomakkeeseen vastanneiden jakauma laillistettuihin ja sijaispätevinä toimiviin sosiaalityöntekijöihin

5.4 Laadullinen tutkimus

Perti Alasuutari (2011, 2) kyseenalaistaa teoksessaan Laadullinen tutkimus 2.0 kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen kaksijakoisuuden ja vastakkainasettelun, sillä vaikka jaottelu näyttää houkuttelevan selkeältä, se vastaa kuitenkin huonosti todellisuutta. Kaikessa tieteellisessä tutkimuksessa pyritään loogiseen todisteluun ja objektiivisuuteen siinä, että tutkijat nojaavat tutkimuksessaan havaintoaineistonsa. Lisäksi kvalitatiivista ja kvantitatiivista analyysiä sovelletaan usein samassa tutkimuksessa ja samassa tutkimusaineistossa, niitä voi siis pitää tietyllä tavalla jatkumona, ei vastakohtina. Kvantitatiivisen tutkimuksen voidaan ajatella edustavan luonnontieteellistä koeasetelmaa, kvalitatiivisen arvoituksen ratkaisemista. Kvantitatiivisessa analyysissä etsitään tilastollisia säännönmukaisuuksia siitä, miten eri muuttujien arvot liittyvät toisiinsa. Kvalitatiivisessa analyysissä aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena, jossa arvoituksen johtolangoiksi eivät kelpaa tilastolliset todennäköisyydet. Laadullinen analyysi koostuu tutkijan havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Pelkistämisessä tutkija kiinnittää huomiota aineistossa niihin seikkoihin, jotka ovat olennaisia tutkimuksen kysymyksenasettelun kannalta ja kerää aineistosta raakahavaintoja, joita hän karsii pelkistämisen toisessa vaiheessa raakahavaintoja yhdistämällä niitä yhdistävän piirteen tai nimittäjän avulla.

Laadullisessa tutkimuksessa nojataan havaintojen teoriapitoisuuteen, ajatus pätee niin laadullisen tutkimuksen perusteluun kuin sen kritiikkiinkin. Tämä tarkoittaa, että tutkimuksen tuloksiin vaikuttavat yksilön käsitys ilmiöstä, ilmiölle annettavat merkitykset sekä tutkimuksessa käytettävät välineet. Tutkimustulokset eivät siis ole irrallaan käyttäjästä ja havaintomenetelmästä, tieto on subjektiivista tutkijan päättäessä tutkimusasetelmasta oman ymmärryksensä varassa. Laadullista tutkimusta perusteltaessa korostuu teoriapitoisuus tutkimuksen lähtökohtana (Sarajärvi & Tuomi 2017, 1.1.2.) Anneli Sarajärven ja Jouni Tuomen (2017, 3.4) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan tiettyä ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai tulkitsemaan jotain ilmiötä teoreettisesti.

Yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto ja niitä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisesti, eritavoin yhdisteltyinä tai rinnan. Kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii kuten toimii, haastattelu ja kysely ovat tähän oivia menetelmiä (Sarajärvi & Tuomi 2017, 3). Valitsin omaan tutkielmaani laadullisen kyselylomakkeen ja julkaisin sen Facebook-sivustolla, jota tiedän lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden seuraavan. Kyselylomakkeen toteutin löyhästi teemahaastattelun idealla. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa edetään tiettyjen aiheen kannalta keskeisten, etukäteen valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa pyritään löytämään tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisia vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 5-6.) Teemahaastattelu menetelmänä huomioi ihmisten tulkintojen ja asioille antamiensa merkitysten keskeisyyden (Hirsjärvi & Hurme 2009, 48). Tein kyselyrunkoni tiettyjen teemojen alle, sillä halusin saada aiheesta moniulotteisempaa kuvaa ja ohjata vastaajia pohtimaan kiireellisten sijoitusten syiden lisäksi ilmiön taustalla vaikuttavia tekijöitä.

Julkaisin oman Google Forms kyselyni Facebookin Sosiaalityön uraverkostossa ja kohdistin kyselyni lastensuojelussa, sosiaalipäivystyksessä ja sosiaalihuoltolainmukaisissa palveluissa työskenteleville laillistetuille ja sijaispätevinä toimiville sosiaalityöntekijöille, sillä tiesin jo oman työnikin kautta, että kiireelliset sijoitukset ilmiönä on heille jokapäiväisessä työssä jatkuvasti läsnä.

Anneli Sarajärven ja Jouni Tuomen (2017, 1.1.1) mukaan tutkimuksen viitekehys muodostuu käsitteiden välisistä merkityssuhteista ja sen muodostaa tutkimusta ohjaava metodologia ja tieto, jota ilmiöstä jo tiedetään. Minun tutkielmani perustuu poliittiseen päätöksentekoon, tarkemmin vuoden 2015 sosiaalihuoltolain muutokseen, sitä edeltäneeseen hallituksen esitykseen sekä sosiaalihuoltolain muutosta seuraavaan, lastensuojelua koskevaan poliittiseen päätöksentekoon, jonka tavoitteena on

ollut kiireellisten sijoitusten vähentäminen. Suomen lastensuojelun on useissa lehtikirjoituksissa ja julkisissa keskusteluissa todettu olevan kriisissä, ja yhtenä ilmiön indikaattoreista on pidetty kiireellisten sijoitusten määriä, ennen kaikkea niiden määrällistä kasvua. Kyselyn avulla tarkoitus oli selvittää ilmiön kanssa työskentelevien näkemyksiä siitä, miten poliittinen päätöksenteko on vaikuttanut lasten kiireellisten sijoitusten määriin käytännön työssä.

5.5 Teemoittelu

Alkuperäinen ajatukseni oli käyttää sisällönanalyysiä aineiston analyysimenetelmänä. Sisällönanalyysiä ohjaavat tutkimuksen suunnitteluvaiheessa keskeisiksi havaitut käsitteet ja asetetut hypoteesit ja teemahaastattelun aikana syntyvät hypoteesit (Hirsjärvi & Hurme 1988, 115). Sisällönanalyysissä tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan tiivistetty ja yleismuotoinen kuvaus ja sen avulla voidaan analysoida miltei mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua materiaalia systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysiä käyttäen etsitään tekstistä merkityksiä ja pyritään kuvaamaan kirjallisten dokumenttien sisältöä sanallisesti. Menetelmän keinoin kerätty aineisto saadaan järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 15-18.) Vastauslomakkeita lukiessani kuitenkin huomasin, että osa vastaajista oli vastannut kysymyksiin laajasti pohtien, osan vastaukset olivat lyhyen ytimekkäitä. Kävi siis, kuten Anneli Sarajärvi ja Jouni Tuomi teoksessaan *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2017, 3.3) nostivat esiin, aineisto jäi sisällönanalyysiä ajatellen vähän liian laihaksi. Aineistoa lukiessani päädyin lopulta käyttämään analyysimenetelmänä teemoittelua, joka sopii omaan aineistooni paremmin.

Teemoittelu on laadullisen aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä aineistosta esiin nousevien aihepiirien mukaan ja se mahdollistaa tiettyjen aineisossa esiintyvien teemojen vertailun. Ensin aineistoa ryhmitellään, jonka seurauksena siitä voi alkaa etsiä varsinaisia teemoja eli aiheita. Näin aineistosta etsitään tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Sarajärvi & Tuomi 2017, 4.1.)

Teemoittelu toimii aineiston analysointitapana tietyn käytännöllisen ongelman ratkaisemisessa, jolloin tekstimassasta etsitään ja erotellaan tutkimusongelman kannalta oleellista tietoa ja näin saadaan esiin vastauksia tai tuloksia esitettyyn kysymykseen. Aineistosta kootut teemat sidotaan yhteen teorian kanssa, sillä sitaattikokoelma ilman niiden sitomista johonkin teoriaan eivät juuri tuota kovin pitkälle menevää analyysiä ja johtopäätöksiä. Yleensä tutkimukseen poimitaan teemoittelua kuvaavia sitaatteja, jotka ovat mielenkiintoisia, mutta jos sitaatteja on liikaa, se tekee tekstin raskaaksi

lukea. Sitaatit tekevät lukijalle näkyväksi tutkijan aineistosta tekemiä tulkintoja, mutta sitaattien määrän suhteen kannattaa käyttää harkintaa. Sääntöjä sitaattien määrän suhteen ei menetelmäoppaista löydy, mutta kannattaa pitää mielessä, että tutkimuksen tulisi kertoa enemmän tutkittavasta ilmiöstä kuin tutkijasta itsestään. (Eskola & Suoranta 1998, 4.)

Aloitin aineistoni analysoinnin tulostamalla kaikki vastauslomakkeet ja lukemalla vastauksia uudelleen ja uudelleen tutkimuskysymyksiini peilaten. Vastauksia lukiessani aloin ensin keräämään vihkoon käsin kirjoittamalla vastauksissa toistuvia teemoja. Tukkimiehen kirjanpidon avulla löysin aineistosta useimmiten toistuvia teemoja, jotka merkitsin tulosteisiin erivärisillä teipeillä ja lopulta kirjoitin ne omaan erilliseen tiedostoonsa värikoodein. Näitä teemoja edelleen yhdistämällä sain nimettyä aineistosta kolme pääteemaa: sosiaalityöntekijän harkinta ja välitön vaara, palvelujärjestelmä ja sektoroitunut työskentely sekä poliittinen päätöksenteko työtä ohjaavana tekijänä.

5.6 Tutkimuksen etiikka

Koko tutkimusprosessi sisältää etiikkaa moraalisisina valintoina ja päätöksinä, aiheen valinnasta tutkimuksen tuloksiin saakka. Eettinen ajattelu tarkoittaa kykyä pohtia, omiin ja yhteisön arvoihin peilaten, mikä on missäkin tilanteessa oikein ja mikä väärin. Vaikka tutkimuksen tekemisessä lakien ja eettisten normien tunteminen auttaakin konkreettisten ratkaisujen tekemisessä, jokainen kantaa itse vastuun tekemistään valinnoista. Normit totuuden etsimisestä ja tiedon luotettavuudesta ohjaavat tutkijoita noudattamaan tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja esittämään luotettavia tuloksia, jotka ovat tiedeyhteisön tarkistettavissa. Tiedon luotettavuuteen ja tarkistettavuuteen kuuluvat tutkimusaineiston keruu, käsittely ja asianmukainen arkistointi, tutkittavien ja heidän yhteisöjensä itsemääräämisoikeuden kunnioittamista ja tutkimuksesta aiheutuvan vahingon välttämistä korostavat taas tutkittavien ihmisarvoa ilmentävät normit. Tieteen yhteisöllisyys vahvistuu tutkijoiden keskinäisiä suhteita ilmentävin normein, joissa olennaisia on toisten tutkijoiden työn huomioiminen ja kunnioittaminen. (Kuula 2011, 1,2.)

Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan muodostavat yleistäen ihmisoikeudet. Tutkittavien suojaan kuuluu, että tutkija selvittää osallistujille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit ymmärrettävästi. Suojaan kuuluu myös osallistujien vapaaehtoinen suostumus tutkimukseen, heillä on oikeus kieltäytyä osallistumisensa, keskeyttää osallistumisensa tutkimuksen

missä vaiheessa tahansa, myös kieltää jälkikäteen itseään koskevan aineison käytön tutkimuksessa. Tutkittavilla on oikeus tietää nämä oikeutensa ja tutkijan on varmistuttava, että tutkimukseen osallistuva tietää suostuessaan, mistä tutkimuksessa on kyse. Oleellista on myös tutkimukseen osallistuvien oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaaminen. Tutkimustietojen on oltava luottamuksellisia; tietoja ei luovuteta sivullisille eikä niitä käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. Osallistujat on anonymisoitava, mikäli lupaa identiteetin paljastamiseen ei ole erikseen pyydetty ja saatu. Lisäksi tutkijan on noudatettava tehtyjä sopimuksia eikä tutkimuksen rehellisyyttä saa vaarantaa. (Sarajärvi & Tuomi 2017, 5.4.)

Lomaketutkimuksia voidaan toteuttaa monin eri keinoin, kysymyksiin voidaan vastata haastattelijan ja haastateltavan välisessä vuorovaikutuksessa tai esimerkiksi internet- tai kirjekyselyssä, johon vastaaja vastaa omatoimisesti. Lomakkeen liitteenä tutkija toimittaa vastaajille asiakirjan, jonka perusteella vastaajat luovuttavat tietojensa ja vastauksiansa tutkimukseen, asiakirjasta käy ilmi myös tutkijan oikeus käyttää ja säilyttää aineistoa. Lomakkeen liitteenä olevassa asiakirjassa voidaan esimerkiksi todeta, että vastaajien nimi- ja yhteystiedot hävitetään, vastaukset käsitellään niin, että vastaaja anonymisoidaan ja tutkimuksen päätyttyä kyselyllä saatu aineisto hävitetään. Mikäli aineisto arkistoidaan ja säilytetään myöhempää tieteellistä tutkimusta tai opetusta varten, siitä on mainittava. (Kuula 2011, Lomakehaastattelut ja kyselyt.)

Verkkolomakkeiden käyttö on yleistynyt aineistonkeruumenetelmänä huomattavasti niiden käytännöllisyyden vuoksi. Kysely on helppo toimittaa vastaanottajille sähköisesti, vastaukset saadaan usein nopeasti, vastaukset saadaan valmiiksi sähköisessä muodossa ja vastausprosentti on verkkolomakkeissa korkeampi. Myös tutkijan vaikutus pienenee, todelliseen vuorovaikutukseen liittyvät valta-asetelmat tai tutkijan ikään, sukupuoleen tai etniseen taustaan liittyvät vuorovaikutusta määrittävät tekijät eivät vaikuta vastaajaan kuten välittömässä kohtaamisessa. Tutkimusaineiston keräämiseen liittyvät tutkimuseettiset ja tietosuoja-asiat eivät kuitenkaan poikkea perinteisemmistä aineistonkeruumenetelmistä. Mikäli kysely julkaistaan esimerkiksi jollain internetsivustolla, tutkimuksen perustiedot ja tietosuojaratkaisut pitää kertoa vastaajille. (Kuula 2011, Verkkolomakkeet, sähköpostikyselyt, -haastattelut ja kirjoituspyynnöt.) Oman verkkolomakekyselyni toteutin GoogleForms-ohjelmalla suljetussa sosiaalisen median ryhmässä. Lomakekyselyn saatteessa kerroin tutkimuksen tavoitteen ja kenelle kysely on kohdistettu. Kerroin kyselyn olevan laadullinen ja noudattavani työssäni tutkimuseettisiä periaatteita. Ilmoitin kyselyn olevan anonyymi ja vastaajien yksityisyyden suojaamiseksi kerroin poistavani aineistosta kaikki mahdolliset tunnistetiedot, en kerännyt lomakkeella vastaajien sähköpostiosoitteita anonymitteetin

varmistamiseksi. Saamani aineiston kerroin säilyttäväni tietoturvallisuutta noudattaen ja hävittäväni sen työni valmistuttua.

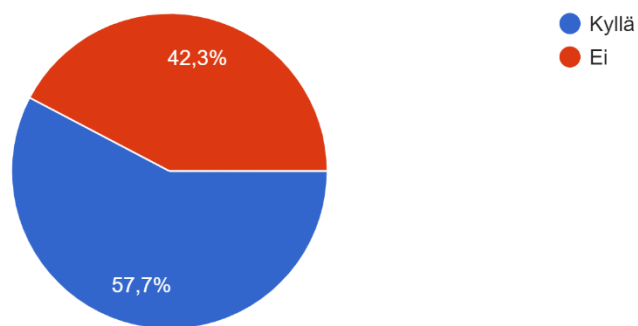
Vastaajat vastasivat kyselyyni yksityishenkilönä, eivät minkään organisaation edustajina, en siis tarvinnut organisaation tutkimuslupaa. Tutkielmani ei myöskään käsittele sellaisia arkaluontoisia aiheita, jotka vaatisivat erikseen lausunnon Tampereen yliopiston Tutkimuseettiseltä neuvottelukunnalta.

6. Tutkimuksen tulokset

6.1 Sosiaalityöntekijän harkinta ja välitön vaara

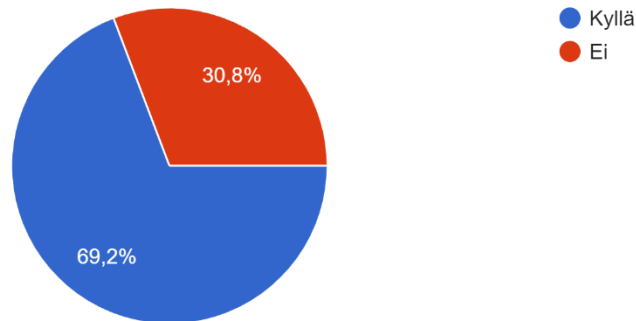
Suurin osa kyselyyni vastanneista sosiaalityöntekijän tehtävissä toimineista vastasivat huomanneensa muutoksia kiireellisten sijoitusten perusteissa tai määrissä viimeisten vuosien aikana. Lasten (alle 12-vuotiaiden) osalta muutoksia oli huomannut 58 prosenttia vastaajista, nuorten (12 vuotta täyttäneiden) osalta 69 prosenttia (kuvio 3 ja 4).

5. Oletko huomannut lasten kiireellisten sijoitusten perusteissa tai määrissä muutoksia viimeisten vuosien aikana?

Kuvio 3. Muutokset lasten kiireellisissä sijoituksissa vastaajien mukaan.

8. Oletko huomannut nuorten kiireellisten sijoitusten perusteissa tai määrissä muutoksia viimeisten vuosien aikana?

Kuvio 4. Muutokset lasten kiireellisissä sijoituksissa vastaajien mukaan.

Sosiaalityöntekijän harkinta ja välitön vaara sisältää lasten (alle 12-vuotiaiden) ja nuorten (12 vuotta täyttäneiden) kiireellisiin sijoitukseen johtaneita syitä. Yleisimmät syyt lasten kiireelliseen sijoitukseen olivat: vanhempien jaksamattomuus, vanhempien päihteiden käyttö, vanhempien mielenterveyden haasteet, lapsen altistuminen väkivallalle, neuropsykiatriset piirteet lapsella sekä vanhempien kyvyttömyys asettaa rajoja ja keinottomuus. Nuorten kohdalla kiireellisen sijoituksen syinä korostuivat nuorten päihteiden käyttö, nuorten mielenterveyden haasteet, nuorten itsetuhoisuus, nuorten tekemät rikokset ja nuorten väkivaltaisuus.

Palvelujärjestelmä ja sektoroitunut työskentely kuvaa palvelujärjestelmää, jossa sosiaalityöntekijät työskentelevät ja miten kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät kokivat sen vaikuttaneen kiireellisiin sijoituksiin. Tässä kyselyosion vastauksissa korostuivat koulun ja terveydenhuollon riittämätön resurssi, alle 18-vuotiaiden päihdepalveluiden puuttuminen, psykiatrisen hoidon ja kuntoutuksen riittämättömyys, sektoroitunut työskentely (oman tontin hoitaminen), palveluiden saatavuus, avohuollon tukitoimien riittämättömyys, palveluiden oikea-aikaisuus ja niiden supistaminen.

Poliittinen päätöksenteko työtä ohjaavana tekijänä –pääteemaan kokosin vastauksien pohjalta löytyneet poliittiseen päätöksentekoon liittyviä teemoja. Edellistä pääteemaa, palvelujärjestelmä ja sektoroitunut työskentely, ei kuitenkaan voi irrottaa poliittisesta päätöksenteosta, sillä jälkimmäinen on ensimmäisen perusedellytys ja lähtökohta. Halusin kuitenkin tarkastella näitä omina kokonaisuuksinaan. Poliittisen päätöksenteon osiossa kiireellisiin sijoituksiin vastaajat katsoivat

vaikuttaneen hyvinvointialueelle siirtymisen, systemisen työotteen implementoinnin riittämättömyyden työn kuorman keventäjänä, asiakasmitoituksen ja asiakasmäärien sekä ehkäisevän työn riittämättömyyden.

Tilanteet, joissa sosiaalityöntekijät päätyvät tekemään kiireellisen sijoituksen päätöksen on vaativa, sillä päätöksenteko edellyttää sosiaalityöntekijältä välittömän vaaran arvioimista. Päätös tehdään siinä tilanteessa niillä tiedoilla, joita sosiaalityöntekijöillä on käytettävissään ja se vaatii riittävän käsityksen muodostamista perheen nykyhetkestä ja lapsen edun toteutumisesta. Tieto ei kiireellisen sijoituksen tilanteessa kuitenkaan aina näyttäyty itsestään selvänä, vaan tieto on moninaista ja kerätty useasta eri lähteestä ja joskus tietoa on käytettävissä todella niukasti. Tiedon kerääminen vaatii sosiaalityöntekijöiltä aktiivista tiedonkeruuta asiakirjoista, viranomaistahoilta, lapsen läheisiltä sekä muilta lapsen elämässä mukana olevilta tahoilta ja tietoa punnitaan yhdessä työparin kanssa arvioiden, pohtien ja keskustellen. Välitöntä vaaraa ei voida arvioida esimerkiksi terveydenhoidon menetelmin, jolloin potilaan hengenvaaraa arvioidaan yksilön fysiologisiin oireisiin perustuen. Lastensuojelussa välitöntä vaaraa arvioidaan ja määritellään vuorovaikutuksessa kerääntyvään tietoon perustuen, tieto on siis luonteeltaan sosiaalista. (Lamponen 2022, 104-105, 169.) Työparityöskentely on lastensuojelutyössä todella tärkeää, sillä perheiden moninaisten tilanteiden tarkastelu useasta näkökulmasta toisen sosiaalityöntekijän kanssa auttaa selkiyttämään arvion tekemistä. Lisäksi työparityöskentely parantaa sekä työntekijän, että asiakkaan oikeusturvaa.

Omasta aineistostani nousi hyvin yhtäläinen näkemys kiireelliseen sijoitukseen johtaneista perusteista. Seuraavana esittelen viisi sitaattia vastauksista, joissa sosiaalityöntekijät kuvasivat kiireelliseen sijoitukseen johtaneita syitä, kaksi ensimmäistä kuvaa lasten, kolme jälkimmäistä nuorten kiireellisiin sijoituksiin johtaneita yleisimpiä syitä.

”Vanhempien voimavarojen loppuminen, vanhempien väsymys ja uupumus, vanhempien kykenemättömyys vastata lapsen välttämättömiin tarpeisiin, vanhempien päihteidenkäyttö, vanhempien vakavat mielenterveyden pulmat.” (vl 1)

”Vanhemmuuteen liittyvät haasteet; vanhempien psyykinen vointi, epävakaut ja turvattomat elinolosuhteet kuten väkivalta tai päihteidenkäyttö. Lapsiin liittyen haastava nepsy-oireilu ja vanhempien keinottomuus sekä voimavarojen puute vastata lapsen omaehtoiseen käytökseen.” (vl 15)

”Nuorten päihteillä oireilu, rikoksilla oireilu, käytöshäiriöt ja vaikeat mielenterveyteen liittyvät haasteet, rajattomuus, vakavat koulunkäynnin pulmat ja niihin liittyvät arjen hallinnan vaikeudet, vanhempien haasteet asettaa nuorille turvalliset rajat, mikä johtaa edellä mainittuihin oireiluihin.” (vl 1)

”1. Psykiatrinen tai neuropsykistrinen oireilu tai diagnoosi, lapsen oireiluun liittyvät koulunkäynnin pulmat ja vanhempien keinottomuus

2. Rikoksilla ja käytöksellä oireilu” (vl 14)

”Nuoren Päihteiden käyttö ja/ tai myynti, vakavat rikokset, eli väkivalta ja/tai ryöstö, psyykkiset ongelmat ja käytöshäiriöt” (vl 26)

Vastaukset eivät yllättäneet, eivät oman työkokemukseni eikä aiheesta olemassa olevan tutkimustiedon valossa. Tuuli Lamponen (2016, 6) kirjoittaakin artikkelissaan, että perinteisesti lastensuojelun toimenpiteisiin ovat johtaneet pienten lasten kohdalla vanhempien päihteidenkäyttö, mielenterveydelliset syyt tai haasteet vanhemmuudessa, nuorisoikäisten kohdalla kyse on useimmiten nuoren omassa käytöksessä ja päihteiden käytössä.

Nuorten päihteiden käyttäminen on nostanut paljon keskustelua omassakin työyhteisössäni. Päihteiden saatavuus näyttäytyy hämmentävän helppona, tilauksen voi tehdä erinäisissä viestipalveluissa ja jakeluverkosto toimittaa tilatut tuotteet melkein minne vain. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin (Raitasalo & Härkönen 2019, 1-8) mukaan nuorien alkoholinkäyttö on vähentynyt 2000-luvulla. Myös tupakointi on vähentynyt nuorten keskuudessa, mutta sähkötupakan suosio on noussut. Kannabis on raportin mukaan nuorten keskuudessa yleisimmin kokeiltu tai käytetty huume, mutta myös uni- ja rauhoittavien lääkkeiden käyttöä ilman lääkärin määräämää reseptiä on jonkin verran. Myös alkoholin ja lääkkeiden yhteiskäyttöä on nuorilla ollut, mutta niiden yhteiskäyttö on raportin mukaan tasaantunut. Tilaston mukaan muiden huumausaineiden kuin kannabiksen käyttö on nuorien keskuudessa harvinaista. Lastensuojelussa työskennellessä on hyvä muistaa, että lastensuojelun asiakkaat edustavat vain jäävuoren huippua kaikista suomalaisista lapsista ja nuorista. Sosiaalityöntekijöiden kokemus kuitenkin on, että nuorten päihdekäyttö on viime vuosien aikana lisääntynyt, ainakin huumausaineiden osalta, sillä nuorten kohdalla se on aineiston mukaan yksi yleisimmistä kiireellisen sijoituksen perusteista.

Huomattavan suuri osa kiireellisistä sijoituksista kohdistuu nuoriin eikä ilmiön taustalla olevista syistä ole kattavasti sitä selittävää tutkimustietoa (Lamponen 2022, 32). Omassa työyhteisössäni ilmiö on aiheuttanut runsaasti keskustelua myös siinä suhteessa, että etenkin nuorisoiäkissä on enemmän niin sanottuja ”salama-asiakkuuksia”, joissa nuori tulee lastensuojelun piiriin ensimmäistä kertaa kiireellisen sijoituksen yhteydessä, ja voi olla, että aiempaa kontaktia nuorella ei lastensuojeluun ole ollut. Pienempien lasten kiireellisissä sijoituksissa tuntuvat omankin työkokemukseni kautta korostuvan lasten neuropsykiatrisen oireilu, erilaiset käyttäytymisen pulmat sekä vanhempien jaksamattomuus ja keinottomuus perinteisempien vanhempien päihteiden käytön ja mielenterveyden haasteiden rinnalla.

6.2 Palvelujärjestelmä ja sektoroitunut työskentely

Yhteiskunnallisessa keskustelussa kiireellisten sijoitusten määrällistä kasvua on selitetty lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymisellä, palveluiden riittämättömyydellä, yksilöiden eriarvoisuuden lisääntymisellä ja lastensuojelun riittämättömällä resursoinnilla. Viranomaisyhteistyö, johtamiseen liittyvät ongelmat ja palvelujärjestelmän pirstaleisuuden on katsottu vaikuttaneen ”lastensuojelun kriisiin” syntymiseen. Myös suurien asiakasmäärien ja ennaltaehkäisevien palveluiden riittämättömyyden on nähty johtaneen perheiden tilanteiden kriisiytymiseen ja ongelmien monimutkaistumiseen. (Lamponen 2022, 33.)

Ohessa aineistostani nousseita sosiaalityöntekijän tehtävässä toimivien ajatuksia palvelujärjestelmästä ja yhteistyöstä lasten kiireellisiin sijoituksiin liittyen. Mielestäni on huomionarvoista, että aineistosta nousi runsaasti samansuuntaisia ajatuksia palvelujärjestelmän toimimattomuudesta ja kyvyttömyydestä vastata perheiden, lasten ja nuorten tuen tarpeisiin. Terveystuon palveluihin, erityisesti psykiatrisen tuen palveluihin pääseminen koetaan vaikeana ja lastensuojelu turvaa lasten ja nuorten tilanteita viimesijaisesti kiireellisillä sijoituksilla. Alle 18-vuotiaille ei ole juurikaan saatavana päihdepalveluita, usein nuorten päihdepalveluita tarjotaan nuorisopsykiatrian puolella, mutta sinne pääseminen voi olla haastavaa ja kontaktin tiheys ei ole usein riittävää. Lastensuojelussa ei ole mahdollista rajata asiakkaita pois palvelujen piiristä.

”Lisäksi lastensuojelun (sosiaalihuollon) ja lasten- ja nuorisopsykiatrian (terveydenhuollon) pitäisi alkaa hyvinvointialueiden tulon myötä aidosti tekemään tiiviimpää yhteistyötä sektoroituneen työskentelyn sijasta. Yhteisiä sijaishuollon yksilöitä

olisi mielekästä lähteä kehittämään siten, etteivät vakavasti psyykkisesti oireilevat lapsen ja nuorten päätyisi lastensuojelun sijaishuoltoon ilman asianmukaista psykiatrista hoitoa ja kuntoutusta.” (v1 1)

”Hva:n sisällä käytänteet ja perusteet eroavat suuresti. Jonkun kunnan alueella on paikattu lähes kaikki kiireellisen avohuollon sijoituksin ja toisaalta joissakin kunnissa kiireellisiä on käytetty jo aivan liian myöhään. Esihenkilö kysymys, yhteiset linjat uupuvat. Palvelutaso hva:n sisällä eroaa sijainnin mukaan” (v1 8)

”Muiden palvelujen saamattomuus vaikuttavat usein kiireellisiin sijoituksiin, terveydenhuollon tuen puute ja hitaus, perheneuvola, koulun palvelujen vähyys ja vanhempien omien palvelujen puuttuminen ja hidas toteutuminen” (v1 9)

”Ennaltaehkäiseviä palveluita ei ole tarpeeksi. Alueemme asiakaspolku on myös sellainen, että se rajaa ennaltaehkäiseviä palveluita pois esimerkiksi lastensuojelun asiakkailta tai toisin päin.” (v1 15)

”Lähellä täysi-ikäisyyttä olevien sijoitukset huumeidenkäytön takia ovat mielestäni lisääntyneet. Päihteidenkäyttöä ja siihen liittyviä lieveilmiöitä tuntuu esiintyvän yhä nuoremmilla. Nuorisopsykiatrian osastot pitävät psyykkisesti huonovointisia nuoria mahdollisimman lyhyitä jaksoja, jolloin nuoria sijoitetaan erityistason lastensuojelulaitoksiin, koska vanhemmat eivät pysty kotona vahtimaan heitä koko aikaa.” (v1 21)

”Palveluverkosto erityisesti koulu ja terveydenhuolto ottavat vahvasti kantaa, mikäli kokevat etteivät sen hetkiset palvelut ole riittäviä ja nostavat esille kiireellisen sijoituksen mahdollisuuden” (v1 22)

Myös minä olen omassa työssäni ja kollegoiden kanssa keskustellen muodostanut omaa näkemystäni syistä kiireellisten sijoitusten määrän kasvun taustalla. Usein näyttää siltä, että peruspalvelut ovat riittämättömiä. Terveydenhuollossa, erityisesti psykiatrian puolella, jonotilanne ja hoitoon pääsyn kriteerit tuntuvat vaikeuttavan perheiden psykiatrisen avun ja tuen saamista oikea-aikaisesti. Koulujen mahdollisuudet tarjota tukea oppilailleen ovat kaventuneet taloudellisten reunaehto- jen kiristyessä. Sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa tilanne on vaikea, palvelussa pystytään

tarjoamaan vain lyhytkestoista tukea ja sosiaalityöntekijöiden määrän alimitoitus, henkilöstön suuri vaihtuvuus ja lisääntyneet lastensuojeluilmoitukset kuormittavat työntekijöitä.

Kokemukseni ja aineistosta nousevien vastauksien mukaan, myös muut palvelujärjestelmän toimijat, erityisesti koulu ja terveydenhuolto, pyrkivät määrittelemään lastensuojelua ulkoapäin ”tilaamalla” lastensuojelusta kiireellisiä sijoituksia. Olemme työyhteisössämme keskustelleet paljon siitä, kuinka esimerkiksi lääkäri, koulun erityisopettaja ja joissain tilanteissa koulun rehtori saattaa moniammatillisessa verkostoneuvottelussa ottaa puheeksi kiireellisen sijoituksen mahdollisuuden lapsen tai nuoren tilanteen parantamiseksi. Yhteistyötahojen huoli on usein ymmärrettävää, mutta ajoittain myös turhauttavaa.

Koska kyseessä on turvaamistoimenpide, kiireellisen sijoituksen perusteena ei voi olla vain koulun laiminlyöminen. Perusteina eivät myöskään voi olla tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvat asiat, vaan päätöksentekohetken ja sitä välittömästi edeltäneet olosuhteet. Kiireellisen sijoituksen perusteena eivät voi olla palvelujärjestelmän puutteet, vaikka ensisijaisten palveluiden toimimattomuus voikin aiheuttaa kiireellisten lastensuojelulain mukaisten palvelujen tarpeen. (Räty 2023, 411, 416.) Usein on niin, että lastensuojelussa jaetaan yhteistyötahojen huoli esimerkiksi koulua käymättömien lapsien kohdalla tai niiden lapsien kohdalla, jotka jumittuvat kotiin ruudun eteen tai ahdistuneisuuden vuoksi. Kyseisissä tapauksissa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä, jossa jokaisella toimijalla on oma tonttinsa hoidettavanaan.

Myös lastensuojelun avohuollon tukitoimien saatavuus voi ajoittain olla kiven alla, asiakkaiden erilaiset tarpeet ja niihin vastaaminen oikeanlaisella tuella voivat olla käytettävissä olevien taloudellisten resurssien rajallisuudesta johtuen riittämättömiä. Lamposen (2016, 3–5) mukaan kiireellisten sijoitusten määrän kasvun voidaan katsoa johtuvan suomalaisen lastensuojelun matalasta puuttumisen kynnyksestä. Lamponen kysyykin, mitä kiireellisen sijoituksen rooli kertoo palvelujärjestelmän toimivuudesta.

Lapsen ja perheen asioissa on usein monta eri toimijaa. Yhteistyö perheen eri verkostojen, palveluntuottajien ja hoitotahojen kanssa ei kuitenkaan aina suju. Wilén (2018, 22) nosti selvityksessään esiin saman huomion. Toimiva yhteistyö (lapsen ja perheen asioissa olevan verkoston kanssa) on tärkeä ja työntekoa tukeva tekijä lastensuojelussa. Wilénin kartoituksessa kuitenkin kävi ilmi, ettei yhteistyön tekeminen muiden palveluiden ja toimijoiden kanssa ole riittävän sujuvaa.

6.3 Poliittinen päätöksenteko työtä ohjaavana tekijänä

Kuten jo aikaisemmin tässä työssä ilmaisin, tiedostan, ettei palvelujärjestelmää pysty irrottamaan poliittisesta päätöksenteosta, sillä palvelujärjestelmä on olemassa ja toimii poliittisen päätöksenteon varassa. Mielestäni on kuitenkin tärkeää alleviivata, miten poliittisessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa otetaan voimakkaasti kantaa palveluiden järjestämiseen keskusteluiden ja hallituksen esitysten tasolla, mutta käytännön työssä nämä ideat jäävät piiloon, ”sanahelinäksi”, kuten eräs kyselyyni vastanneista asian ilmaisi. Tästä syystä erotin palvelujärjestelmän ja poliittisen päätöksenteon omiksi teemoikseen.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) oli yksi Juha Sipilän 2016–2019 hallituskauden kärkihankkeita ja sitä jatkettiin edellisen, Sanna Marinin hallituskauden, hallitusohjelman mukaisesti vuosina 2020–2023. Muutosohjelman tavoitteena on ollut painopisteen siirtäminen ennaltaehkäiseviin palveluihin sosiaali- ja terveydenhuollossa ja sen avulla lasten ja perheiden hyvinvointia ja omia voimavaroja vahvistetaan. Lastensuojelun osalta muutosohjelma tarkoittaa byrokratian vähentämistä ja paremmin asiakkaiden tarpeisiin keskittymistä. (Hallitusohjelma 2015, 20–21.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuston mukaan (THL 2023) muutosohjelman tavoitteina olivat lasten, nuorten ja perheiden varhainen tukeminen ja hyvinvoinnin vahvistaminen, eriarvoistumiskehityksen pysäyttäminen ja ennaltaehkäisevien ja korjaavien sote-palveluiden korkea laatu, oikea-aikaisuus ja saatavuus. Ohjelman mukaan lapsen, nuoren ja perheen tukeminen tapahtuu muun muassa matalan kynnyksen palveluita kehittämällä (kasvatus- ja perheneuvontaa, kotipalvelua, eropalveluita), oppimisen ja koulunkäynnin tukea vahvistamalla ja lisäämällä mielenterveys- ja päihdepalveluita oppilaitosten yhteyteen.

Yksi lomakekyselyni osioista ohjasi vastaajia miettimään poliittisen päätöksenteon vaikutuksia kiireellisten sijoitusten määrän muutoksiin. Hallitusohjelman ja LAPE-hankkeen tavoitteisiin ja hyviin muutosideoihin verrattuna käytännön työn arjessa tilanne näyttäytyy aineistoni valossa kuitenkin päinvastaiselta:

”Sosiaalihuoltolain muutos ei ole edesauttanut tilannetta sillä tavalla, mitä on tavoiteltu. Ennaltaehkäisy on edelleen sanahelinää vailla kunnollista poliittista tahtoa panostaa ajoissa ennenkuin reaktiivinen toiminta on enää ainoa vaihtoehto. Systeemisen työotteen merkitys ei ole niin suuri kuin kansallisesti haluttaisiin uskoa. Asiakasmäärät ovat edelleen liian suuria siihen, että systeeminen työote olisi todellisuudessa mahdollista toivotulla tavalla. Asiakasmitoitus on toki edesauttanut sitä, että aikaa on aiempaa

enemmän yhtä asiakasta kohti, mutta hyvinvointialueille siirtymisen myötä työajasta on lohjennut luvattoman iso osa organisatorisiin haasteisiin, uuden opetteluun jne. ja se kaikki on ollut pois asiakastyöstä” (vl 1)

”Välittömän vaaran kriteeristö on vaikuttanut siihen, että sosiaalityöntekijä joutuu tiukemmin arvioimaan avohuollon tukitoimien ensisijaisuutta. Mikäli kuitenkin ennaltaehkäisevissä palveluissa ei kyetä vastaamaan oikealla ja tarkoituksenmukaisella tavalla perheiden haasteisiin, joudutaan turvautumaan kiireelliseen sijoitukseen. Tehokkuusajattelu ja määräaikoihin sidotut palvelut eivät tue luottamuksen rakentumista ja katkaisevat tarvittavan tuen eivätkä aina tätä myöten myöskään ole vaikuttavia. Keskustelua käydään alueellamme mm. tilapäisestä kotipalvelusta ja perhetyöstä. On todettava, että jotkut perheet olisi tuettavissa pitkäaikaisilla avohuollon tukitoimilla, mutta palvelujärjestelmä ja tehokkuusajattelu eivät tue tätä. Palvelujärjestelmä odottaa, että mikäli perheessä ei ole tiettyyn määrä-aikaan mennessä ole tapahtunut riittävästi suotuisia muutoksia, palvelu lopetetaan.” (vl 15)

”Systeeminen työote ainakin omalla HVA:lla ei ole tuonut helpotusta, koska asiakasmäärät ovat liian suuria työotteen hyödyntämiseen kunnolla. Asiakasmitoituksen laskun myötä lastensuojeluun ”mahtuu” enää vain jäävuoren huippu ja muut jonottavat perhesosiaalityössä ja perheiden tilanteet kriisiytyvät, koska eivät saa oikeanlaista apua riittävän varhain” (vl 17)

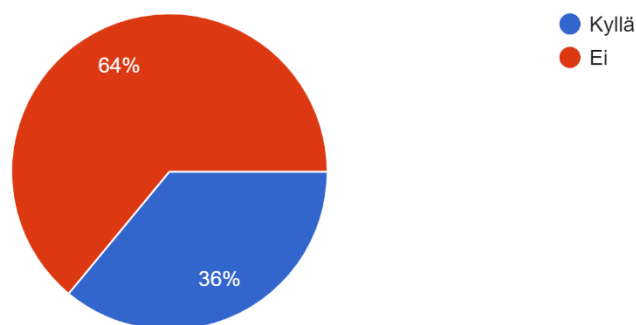
”Asiakasmitoitus voi johtaa siihen, etteivät asiakkaat pääse avohuollon palveluihin tarpeeksi ajoissa vaan joutuvat odottamaan, jonka aikana saatetaan joutua kiireellisesti sijoittamaan tilanteen kriisiytyessä äkillisesti. Systeeminen työote on lisännyt laajempaa ymmärrystä perheen kokonaisvaltaisesta tilanteesta.” (vl 22)

Lastensuojelun muutostyössä tähdättiin siis lastensuojelun toimintakulttuurin uudistamiseen ja muuttamiseen. Sen mukaisesti palvelujen tulisi olla helpommin perheiden saavutettavissa ja asiakkaita leimaamattomia. Muutoshankkeen myötä lastensuojelutyötä oli tarkoitus tehdä riittävin resurssein ja erityisosaamisen varassa, työskennellen yhdessä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Lastensuojelun ydintä oli tarkoitus vahvistaa pilotoimalla systeemistä toimintamallia, joka perustuu systeemisen ajattelun lisäksi terapeuttiseen työotteeseen. Malli on kotoisin Lontoon Hackneysta.

(Fagerström 2016, 3.) Systeemistä mallia tuotiin suomalaiseen lastensuojeluun ja kuntaorganisaatioita koulutettiin systeemiseen lastensuojeluun. Mallin kerrottiin parantavan lastensuojelun laatua ja alentavan lastensuojelun kustannuksia pitkällä tähtäimellä (Mäki-Fossi & Lindholm 2018, 252).

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä vastuu sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä siirtyi 1.1.2023 alkaen kunnista 21 uudelle hyvinvointialueelle. Uudistuksen tavoitteena oli luoda tasa-arvoisempi palvelujen saatavuus ja vähentää ihmisten välisiä terveys- ja hyvinvointieroja. Lomakekyselyni tulosten mukaan 36 prosenttia vastaajista näki hyvinvointialueelle siirtymisen vaikuttaneen kiireellisten sijoitusten määrään (kuviot 5). Uudistuksesta on kulunut vasta reilu vuosi ja ainakin näin työntekijänäkökulmasta näyttää siltä, että vielä ollaan odottavalla kannalla sen suhteen, miten palvelut jatkossa järjestetään ja miten yhdenmukaistetaan toiminta-, organisointi- ja työskentelytapojen hyvinvointialueiden sisällä on ja miten ne vaikuttavat asiakkaisiin.

11. Näetkö hyvinvointialueille siirtymisen vaikuttaneen kiireellisiin sijoituksiin ja niiden määrään?
25 vastausta

Kuvio 5. Hyvinvointialueelle siirtymisen vaikutus kiireellisten sijoitusten määrään vastaajien mukaan.

”Palveluita on osin karsittu, palveluiden osalta on jouduttu jonotustilanteisiin. Hyvinvointialueelle siirtyminen on organisaation rakenteellisten ongelmien vuoksi johtanut siihen, että asiakastyölle on entistä vähemmän aikaa” (vl 1)

”Palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden heikentyminen (psyka, päihdehoito, sosiaalipalvelut) sekä yhteistyö kuntien kanssa esim. koulut, päiväkodit jne” (vl 25)

7. Johtopäätökset ja pohdinta

Suomalainen lastensuojelu ja sen tila on usein aiheena julkisessa keskustelussa. Nopealla tiedonhauulla uutisia lastensuojelusta löytyy useita. Yle uutisoi 22.3.2024, kuinka sijaishuolto syö lastensuojeluun suunnattuja varoja, kun viisaampaa olisi tukea perheitä kotiin aikaisemmin ja näin välttää lasten ja perheiden ajautuminen suurempiin ongelmiin. Lisäksi kotiin suunnattu tuki on sijaishuoltoa huomattavasti edullisempaa. Jutussa vertailtiin kahden eri maakunnan huostaanotettujen lasten määriä. Uutiseen oli myös haastateltu lapsiasianvaltuutettua Elina Pekkarista, joka kertoi sijaishuollon kustannuksiin kuluvan 70–80 prosenttia lastensuojeluun suunnatuista varoista.

Toisessa, 14.3.2024 MTV3:n uutisessa kerrotaan, kuinka lasten kiireelliset sijoitukset ovat kymmenkertaistuneet 90-luvulta. Uutiseen oli haastateltu sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juusoa ja lapsiasiavaltuutettua Elina Pekkarista. Uutisessa kuvattiin Suomen lastensuojelun olevan kaaoksessa perheiden joutuessa odottamaan apua niin pitkään, että perheiden tilanteet kriisiytyvät.

Kolmas uutinen oli Kaksplus -lehden julkaisema, jonka mukaan lähes joka viides nepsy-lapsi (lapset, joilla on diagnosoitu jokin neurokehityksellinen häiriö) sijoitetaan kodin ulkopuolelle lastensuojelun toimesta. Uutisessa viitataan Oulun yliopiston tutkimukseen.

Yleensä lastensuojelu nousee uutisoinnin aiheeksi jonkin yksittäisen tapahtuman johdosta, tällaisia ovat esimerkiksi kaikkien meidän tuntemat surulliset Vilja Eerikan kuolema vuonna 2012, Viime kesänä Joensuussa tapahtunut Milo-pojan kuolema tai tänä keväänä Vantaalla sattunut koulusurmatapaus.

Kolme esiin nostamaani uutista kiteyttää osiltaan tätä tutkielmaa. Ensimmäinen nostaa esiin lastensuojelun kustannukset ja ennaltaehkäisevien palveluiden ensisijaisuuden, joka mukailee teemaa, jonka olen tässä työssä nimennyt poliittinen päätöksenteko työtä ohjaavana tekijänä. Toinen uutinen käsittelee kiireellisten sijoitusten määrällistä kasvua, jota käsittelen teemassa sosiaalityöntekijän harkinta ja välitön vaara. Kolmannen uutisen voisi sijoittaa teeman palvelujärjestelmä ja sektoroitunut työskentely alle.

Tutkielmani perusta on vahvasti vuoden 2015 sosiaalihuoltolain uudistamisen taustalla vaikuttanut Hallituksen esitys (HE 164/2014), joka painotti ennaltaehkäisevien palveluiden ja varhaista tukea keinoina vähentää sekä lastensuojelun asiakkaita että kiireellisiä sijoituksia. Kiireellisen sijoituksen kriteereitä tiukennettiin avohuollon tukitoimien merkitystä korostamalla. On totta, että kiireelliset

sijoitukset (ja sijaishuolto ylipäätään) ovat kustannuksiltaan raskaita tukitoimia, jotka verottavat lastensuojeluun suunnattuja varoja huomattavissa määrin. Yhtä lailla totta on, että lapset ja perheet pääsisivät huomattavasti helpommalla ja pienemmin traumoin, jos perhe olisi ennemmin autettavissa kotiin ennaltaehkäisevin ja lastensuojelun avohuollon tukitoimin eikä kiireelliseen sijoitukseen tarvitsisi turvautua tilanteiden kriisiytyessä. On kuitenkin hyvä nostaa esiin usein työyhteisössänikin keskustelua herättävä näkökulma, että kiireellisille sijoituksille on myös paikkansa, kaikki perheiden ongelmat eivät ole ratkaistavissa ennaltaehkäisevin tai avohuollon tukitoimien turvin vaan on tilanteita, jossa lapsen etu vaatii tilanteen katkaisemisen viranomaisten väliintulolla.

Ajatus tutkielmani aiheeksi on syntynyt oman työkokemukseni pohjalta. Aloitin lastensuojelun sosiaalityöntekijän viransijaisena kesällä 2015, juuri uuden sosiaalihuoltolain voimaantulon aikoihin. Seurasin lakimuutoksesta aiheutunutta keskustelua työyhteisössäni, vielä itse ”vihreänä”, täysin kokemattomana sosiaalityöntekijän sijaisena. Vuosien kuluessa oma työkokemukseni ja kyky käytännön työn kriittiseen tarkasteluun on karttunut samaan aikaan, kun kiireellisten sijoitusten määrät ovat vuosi vuodelta kasvaneet. Halusin kuulla myös muiden, oman työyhteisön ulkopuolisten, sosiaalityöntekijöiden ajatuksia ja kokemuksia kiireellisten sijoitusten määrien kasvun taustalla.

Keräämästäni aineistosta poimin kolme teemaa, jotka kuvaavat syitä kiireellisten sijoitusten määrällisen kasvun taustalla. Ensimmäinen teemani, sosiaalityöntekijän harkinta ja välitön vaara, kuvaa sosiaalityöntekijöiden käytännön työssä tekemää vaativaa tilannekohtaista arviota tilanteista, joissa lapsen katsotaan olevan välittömässä vaarassa ja tilanne vaatii kiireellisen sijoituksen lapsen tilanteen turvaamiseksi. Syyt kiireellisten sijoitusten taustalla ovat aineistoni mukaan yhteneväisiä, aineistosta nousi selkeästi pääteemat, joiden perusteella kiireelliseen sijoitukseen on päädytty. Sosiaalityöntekijöiden vastaukset noudattavat myös tutkimustiedossa (esim. Lamponen 2016,6) esiin tullutta huomiota siitä, että pääsääntöisesti, karkeasti luokitellen, alle 12-vuotiaiden lasten kiireellisten sijoitusten taustalla vaikuttaa vanhempien päihteidenkäyttö, mielenterveydelliset syyt tai haasteet vanhemmuudessa, nuorisoikäisten (12 vuotta täyttäneiden) kohdalla kyse on useimmiten nuoren omassa käytöksessä ja päihteiden käytössä. Lapsilla siis kasvuolosuhteiden vaarantuminen johtuu yleisimmin vanhemmista, nuorilla kasvua ja kehitystä vaarantavat tekijät liittyvät yleisemmin nuoren omaan käyttäytymiseen.

Toinen aineistosta poimimani teema, palvelujärjestelmä ja sektoroitunut työskentely, kuvaa sitä palvelujen kokonaisuutta, jossa sosiaalityöntekijät toimivat osana lasten ja perheiden laajempaa

verkostoa palvelujen ja tukitoimien kartoittajina ja järjestäjinä. Huolimatta siitä, miten poliittisessa päätöksenteossa palvelujärjestelmästä, ennaltaehkäisevästä työstä ja lasten ja perheiden tarvitsemien palveluiden järjestämisestä ohjeistetaan, sosiaalityöntekijöiden käytännön työ puhuu karua kieltä. Aineistostani nousi useita yhdensuuntaisia kannanottoja siitä, kuinka palvelujärjestelmä ei toimi ja lastensuojelu joutuu paikkaamaan sekä perus, että erityistason palveluita kiireellisillä sijoituksilla. Sosiaalityöntekijöiden vastauksista käy ilmi, että ennaltaehkäiseviä palveluita ei ole riittävästi saatavilla ja terveydenhuollon, erityisesti lasten- ja nuorisopsykiatrian osalta, jonotusajat ja resurssit eivät vastaa perheiden ja lasten tuen ja hoidon tarpeisiin riittävällä intensiteetillä tai riittävän nopealla aikataululla. Lasten ja perheiden eri toimijat tuntuvat myös toimivan tiukasti ”omilla tonteillaan”. Lastensuojelussa ei juuri ole mahdollisuuksia rajata asiakkaita pois lastensuojelun palveluista, kuten muilla toimijoilla tuntuu jonotilanteisiin vedoten olevan. Lasten olosuhteet on myös aina turvattava ja viimesijaisena toimenpiteenä on kiireellinen sijoitus, mikäli muut palvelut eivät vastaa lapsen tuen tarpeeseen. Omassakin työyhteisössä käydään välillä kiivastakin keskustelua siitä, onko vaikeasti ahdistuneen, itsetuhoisen tai syömishäiriöstä kärsivän lapsen tai nuoren paikka lastensuojelulaitoksessa? Eikö psykiatrinen apu ja tuki olisi oikeampi tuki oireileville lapsille? Miksi lastensuojelussa paikataan vammaispalveluita sijoittamalla lastensuojelulaitoksiin kehitysvammaisia, kun vanhemmat eivät pärjää eikä muuta paikkaa ole? Lastensuojelulaitoksissa ei lähtökohtaisesti ole psykiatrista osaamista ja voi käydä myös niin, että lapset voivat sijoitettuna vielä huonommin, kun apu ei ole oikea-aikaista eikä vastaa tarpeeseen. Lisäksi tulee huomioida muiden lastensuojelulaitokseen sijoitettujen lasten etu ja turvallisuus sijoituksen aikana.

Kolmas aineistostani noussut teema on poliittinen päätöksenteko työtä ohjaavana tekijänä. Tämä on teema, joka oikeastaan nivoo kaksi edellistä teema itseensä, sillä kiireellistä sijoitusta, palvelujärjestelmää tai lastensuojelua ei olisi ilman poliittista päätöksentekoa. Tämän teeman osalta palaan koko tutkielmani alkumetreille, vuoden 2014 sosiaalihuoltolainmuutosta edeltäneeseen Hallituksen esitykseen. Hallituksen esitys ja sitä seurannut Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma ovat molemmat kaunista luettavaa, mutta ne ovat sisällöltään myös todella loogisia. Voisi itsekkin ajatella, että jos perheiden ja lasten tuentarpeeseen tartuttaisiin oikea-aikaisesti ja oikean tahon toimesta, orastavat haasteet saataisiin selvitettyä jo ennen kuin niistä muodostuisi ongelmia tai että perheiden tilanteet pääsisivät kriisiytymään niin pahasti, että tilanne vaatii lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamista. Peruspalveluihin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin satsaaminen olisi varmasti suuri investointi, mutta jo tähän tutkielmaan keräämäni aineiston perusteella se luultavasti tulisi maksamaan itsensä takaisin jo sijaishuollon kustannusten pienentyessä. Myös erikoissairaanhoidon

satsaaminen lasten, nuorten ja perheiden vanhempien psykiatrisen avun ja tuen muodossa kantaisi hedelmää tulevaisuudessa. Ihannetilanteessa kaikki perheen verkostoissa toimivat ammattilaiset toimisivat moniammatillisessa yhteistyössä palvelujärjestelmää kehittäen ja perheiden parhaaksi ilman jatkuvaa rajanvetoa asiakaskunnan ja tarjottavien palveluiden suhteen.

Palvelujärjestelmän toimivuuden haasteet koskevat myös lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Ohessa ote eräästä aineistostani poimimasta sitaatista, joka kiteyttää lastensuojelun avohuollon tukitoimien käyttämiseen liittyvää haasteellista tilannetta tämän hetken lastensuojelussa:

...”Tehokkuusajattelu ja määräaikoihin sidotut palvelut eivät tue luottamuksen rakentumista ja katkaisevat tarvittavan tuen eivätkä aina tätä myöten myöskään ole vaikuttavia. Keskustelua käydään alueellamme mm. tilapäisestä kotipalvelusta ja perhetyöstä. On todettava, että jotkut perheet olisi tuettavissa pitkäaikaisilla avohuollon tukitoimilla, mutta palvelujärjestelmä ja tehokkuusajattelu eivät tue tätä. Palvelujärjestelmä odottaa, että mikäli perheessä ei ole tiettyyn määrä-aikaan mennessä ole tapahtunut riittävästi suotuisia muutoksia, palvelu lopetetaan.” (v1 15)

Julkinen keskustelu, tutkimustieto ja toimiston kollegoiden väliset keskustelut kaikki tuovat näkyväksi sosiaalisen konstruktionismin määritelmän. Todellisuus rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja kielellä on siinä suuri merkitys. Poliittinen retoriikka rakentaa yhdenlaista kuvaa, kyselyyni vastanneet lastensuojelun sosiaalityöntekijät toisenlaista ja uutisointi kokoaa jokaisen tason keskustelua yhteen. Näin mikrokonstruktionismin avulla pyritään vaikuttamaan kokonaisuuteen, makrokonstruktionismin avulla tuodaan esiin ristiriitoja, joita järjestelmässä esiintyy. Erilaisia todellisuuksia luodaan eri toimintaympäristöissä ja areenoilla.

Taloudellinen tilanne Suomessa on tällä hetkellä vähintäänkin haastava ja se näkyy myös lastensuojelussa. Niukka avohuollon palveluiden valikko tuntuu kaventuvan entisestään ja kaikki kustannukset ovat jo nyt suurennuslasin alla. Tilanne kapeuttaa myös sosiaalityöntekijän harkintavaltaa perheiden palvelujen järjestäjänä. Lakisääteisen palvelut on kuitenkin toteutettava.

Omassa aineistossani ei juuri tullut näkyviin muuta kuin maininnan tasolla lapsiperheiden kohtaamat taloudelliset haasteet. Mietin, miten nykyhallituksen harjoittama talouspolitiikka ja sen jo tekemät ja kaavailemat leikkaukset tulevat näkymään myös kiireellisten sijoitusten määrien tilastoissa tulevina vuosina. Leikkaukset kun tuntuvat kohdistuvan nimenomaan lapsiperheisiin.

8. Lähteet

Aaltio, Elina & Isokuorti, Nanne (2019a) Systemisen lastensuojelun toimintamallin pilotointi – Valtakunnallinen arviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137709/URN_ISBN_978-952-343-289-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 6.2.2020.

Aaltio, Elina & Isokuorti, Nanne (2019b) Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit – Kuvaus asiakastason ydinelementeistä, tavoitteista ja toimintamekanismeista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138967/Ty%c3%b6paperi%2033%20Systemisen%20lastensuojelun%20toimintamallin%20ydinelementit%20Aaltio%20ja%20Isokuorti_VALMIS.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 12.8.2024

Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Araneva, Mirjam (2016) Lapsen suojelu. Toteuttaminen ja päätöksenteko. Käsikirja lapsen asioista päättävälle. Helsinki: Talentum Pro

Burr, Vivien (2015) Social Constructionism. Third edition. London: Routledge

Ernroos, Rosi (toim.) & Heino, Tarja (toim.) & Pösö, Tarja (toim.) (2016) Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Fagerström, Katarina (2016) Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu. Hackneyn malli ja systeminen käytäntö lastensuojelutyössä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131498/URN_ISBN_978-952-302-778-7.pdf?sequence=1. Viitattu 3.2.2019.

Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino (2010) From welfare to illfare: public concern for Finnish childhood. Teoksessa Hannele Forsberg & Teppo Kröger (toim.) Social work and child welfare politics. Through Nordic lenses. Bristol: The Policy Press, 47–64.

Hallituksen esitys (HE 164/2014) sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140164?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki#idp445875312> (haettu 12.10.2018).

Hallitusohjelma. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Edita Prima.

Harrikari, Timo & Satka, Mirja (2006) A New Regime of Governing Childhood? Finland as an Example. *Social Work & Society*. Volume 4, Issue 2, 209–216.

Heino, Tarja (2009) Lastensuojelu – kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen & Salme Ahlström (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 198–215.* <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80047/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=199>. Viitattu 1.2.2019.

Hiilamo, Heikki (2009) What could explain the dramatic rise in out-of-home placement in Finland in the 1990s and early 2000s? *Children and Youth Services Review* 31 (2009) 177–184.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2009) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1988) Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lahtinen, Pia & Männistö, Leena & Raivio, Marketta (2017) Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia – Keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132169/TY%c3%962017_7_Kohti%20suomalaista_040417.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 12.8.2024.

Lamponen, Tuuli & Pösö, Tarja & Burns, Kenneth (2018) Children in immediate danger: Emergency removals in Finnish and Irish child protection. *Child & Family Social Work*. 2018; 1–8.

Lamponen, Tuuli (2016) Kiireellinen sijoitus vai “minihuostaanotto”? Teoksessa Enroos, Rosi, Heino, Tarja & Pösö, Tarja (toim.) Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino.

Lamponen, Tuuli (2022) Kiireellisen sijoituksen päätöksenteko lastensuojelun sosiaalityöntekijän työnä. Akateeminen väitöskirja. Joensuu: Punamusta Oy Yliopistopaino.

Lastensuojelu 2022 (2023) Tilastoraportti 24/2023 .Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Lastensuojelu 2021 (2022) Tilastoraportti 22/2022.Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y (haettu 3.11.2022).

Lastensuojelu 2018 (2019) Tilastoraportti 23/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138211/Tr23_19_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Lastensuojelu 2017 (2018) Tilastoraportti 17/2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136409/Tr17_18_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y (haettu 12.10.2018).

Lastensuojelun tilasto. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelu ja THL. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ajankohtaista/lastensuojelu-thl-/lastensuojelun-tilastoa> (haettu 12.10.2018).

Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitus 1.1.2022 alkaen (2021) Kuntainfo. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/64382395/Kuntainfo_11_2021_Lastensuojelun+sosiaality%C3%B6n+henkil%C3%B6st%C3%B6mitoitus+1.1.2022.pdf/13abe0f3-a5c8-30f2-9f56-ae44e4ead736/Kuntainfo_11_2021_Lastensuojelun+sosiaality%C3%B6n+henkil%C3%B6st%C3%B6mitoitus+1.1.2022.pdf?t=1640173332027 (haettu 18.11.2022).

Mäki-Fossi, Satu & Lindholm, Lars (2018) Maakunnallistuva lastensuojelu tienristeyksessä – tienviittoja systemisen lastensuojelun implementointiin. Teoksessa Päivi Petrelius & Pia Eriksson

(toim.) Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: PunaMusta Oy. 252–265.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 17.2.2019.

Niska, Miira & Venäläinen, Satu & Olakivi, Antero & Cañada, Jose A. (2024) Sosiaalisen konstruktionismin juuret ja versiot. Teoksessa Niska, Miira & Venäläinen, Satu & Olakivi, Antero & Cañada, Jose A. (toim.) Sosiaalinen konstruktionismi – Miten tarkastella tulkintojen ja todellisuuden sosiaalista rakentumista. Tampere: Vastapaino, 13–60.

Pekkarinen, Elina & Heino, Tarja & Pösö, Tarja (2013) Lastensuojelusta tietäminen on moraalinen velvoite. -Yhteiskuntapolitiikka 78 (3), 337–342.

Petrelus, Päivi & Uutela, Anne (2020) Systemisen lastensuojelun toimintamallin käyttöönotto ja juurruttaminen – Konsultoivien sosiaalityöntekijöiden kokemuksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139986/TYO24_2020%20s.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 28.8.2024.

Pösö, Tarja & Huhtanen, Raija (2017) Removals of children in Finland: a mix of voluntary and involuntary decisions. Teoksessa Kenneth Burns & Tarja Pösö & Marit Skivenes (toim.) Child Welfare Removals by the State. A Cross-Country Analysis of Decision-Making Systems. New York: Oxford University Press, 18–39.

Pösö, Tarja & Laakso, Riitta (2015) Holistic, expert and centralised models for organizing care placement decisions: findings from Finland. *Adoption & Fostering*. Vol. 39(2) 159–169. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0308575915588724>. Viitattu 2.1.2019.

Raitasalo, Kirsimarja & Härkönen, Janne (2019) Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen - ESPAD tutkimus 2019. Tilastoraportti 40/2019. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Räty, Tapio (2015) Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Porvoo: Edita.

Räty, Tapio (2023) Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Keuruu: Edita.

Saarni, Mirja (2006) Lasten kiireelliset huostaanotot. Turun ja Tampereen päätösasiakirjojen vertailu 1.3.2004–28.2.2005. Sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 4/2006. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Painatuskeskus.

Saastamoinen, Kati (2010) Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Yliruka, Laura & Tasala, Tanja (2022) Lastensuojelun systemisen toimintamallin kansallinen tilannekuva vuonna 2021. Tutkimuksesta tiiviisti 09/2022. Helsinki. THL.

Wilén, Leena (2018) Mitä kuuluu lastensuojelu? –julkaisusarja osa 2. Kohtaamisia? – lastensuojelun arki työntekijöiden näkökulmasta. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 4/2018.

Uutiset, joihin tutkielmassa on viitattu:

Lepistö, Joonas (Mtv Uutiset) Lasten kiireellisen sijoitukset ovat kymmenkertaistuneet 90-luvulta – ”Lastensuojelu on kaaoksessa”https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/lasten-kiireelliset-sijoitukset-ovat-kymmenkertaistuneet-90-luvulta-lastensuojelu-on-kaaoksessa/8897446?fbclid=IwAR3JRU-ehl0WiiUouZVQf3ruhSRIzk0DMG7THXrUOzbAuo_AmmuzAg_sDc#gs.9avpgs(Viitattu 14.5.2024)

Mäkituomas, Maria (Kaksplus) Lähes joka viides nepsy-lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, osoittaa suomalaistutkimus https://kaksplus.fi/lapsi/lahes-joka-viides-nepsy-lapsi-sijoitetaan-kodin-ulkopuolelle-osoittaa-suomalaistutkimus/?utm_medium=Social&utm_source=Facebook&fbclid=IwAR17pEealQYhyIVt7WuONpV1SCzqiFtNZLB2CaJIo5gt363OPpqCuIYsBJE_aem_AR-421OEjtbPdQ7oZu3BHdxWnNMGIPF5JT2wuUFP2w6Zpy_b5pNIZTFFEkY7lqfMxbStson2JYtkaQ3QrSRxB49W#Echobox=1711438180 (Viitattu 14.5.2024)

Palola, Noora (Yle) Yhdessä maakunnassa on 500 huostaanottoa ja toisessa vain 100 – selvitimme, mistä iso ero johtuu. https://yle.fi/a/74-20078985?fbclid=IwAR1AhUNoQhKiQemPI8jG0u0IU1MQ8oFwFmgMLTxhUpDhmkylfPCUFnxQ0_w (Viitattu 14.5.2024)

9. Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Kiireellisten sijoitusten lisääntyminen

Pro gradu tutkimus

Pro gradu –tutkielmani

tavoitteena on selvittää, mistä kiireellisten sijoitusten määrällinen kasvu johtuu. Olen kiinnostunut aiheesta oman työni kautta, mutta näen aiheen olevan myös yhteiskunnallisesti merkittävä. Ilmiöstä puhutaan paljon, sekä lastensuojelun sisällä että julkisissa keskusteluissa. Yritän tutkielmassani jäljittää niitä tekijöitä, jotka ovat ilmiön taustalla. Sosiaalihuoltolain uudistaminen ei ole vielä tässä vaiheessa tuonut ongelmaan ratkaisua.

1. 1. Missä tehtävässä työskentelet / olet työskennellyt sosiaalityöntekijänä?

Merkitse vain yksi soikio.

- Lastensuojelu
- Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut
- Sosiaalipäivystys

2. 2. Miten pitkään olet toiminut kyseisessä tehtävässä?

3. 3. Oletko laillistettu sosiaalityöntekijä vai toimitko sijaispätevänä sosiaalityöntekijänä?

Merkitse vain yksi soikio.

- Laillistettu
- Sijaispätevä

Kiireelliset sijoitukset, niiden perusteet sekä niihin vaikuttaneita tekijöitä

Virallinen, hallintolain mukainen kuuleminen koskee 12 vuotta täyttäneitä lapsia. Vaikka myös alle 12-vuotiaan lapsen mielipide on selvitettävä lastensuojelun palveluissa, olen käyttänyt tuota ikärajaa jaotellakseni asiakkaat lapsiin ja nuoriin. Lapset ovat alle 12-vuotiaita, nuoret yli 12-vuotiaita.

14.5.2024 10:21

Kiireellisten sijoitusten lisääntyminen

4. Viimeisen vuoden aikana, mitkä ovat olleet yleisimpinä perusteluina lasten (alle 12 v.) kiireellisille sijoituksille?

5. Oletko huomannut lasten kiireellisten sijoitusten perustelussa tai määrässä muutoksia viimeisten vuosien aikana?

Merkitse vain yksi soikio.

Kyllä

Ei

6. Mikäli vastasit edelliseen kyllä, millaisia muutoksia? Mistä ne oman kokemuksesi mukaan voivat johtua?

7. Viimeisen vuoden aikana, mitkä ovat olleet yleisimpinä perusteluina nuorten (yli 12 v.) kiireellisille sijoituksille?

14.5.2024 10:21

Kiireellisten sijoitusten lisääntyminen

8. Oletko huomannut lasten kiireellisten sijoitusten perusteissa tai määrissä muutoksia viimeisten vuosien aikana?

Merkitse vain yksi solkio.

Kyllä

Ei

9. Mikäli vastasit edelliseen kyllä, millaisia muutoksia? Mistä ne oman kokemuksesi mukaan voivat johtua?

Poliittinen päätöksenteko

10. Näetkö poliittisen päätöksenteon, lainsäädännön tai yhteiskunnallisten muutosten vaikuttaneen kiireellisiin sijoituksiin tai niiden määrään (esim. vuoden 2015 sosiaalihuoltolain muutos, systemisen työlläteen implementointi, asiakasmitoitus)? Miten ne ovat kokemuksesi mukaan vaikuttaneet kiireellisiin sijoituksiin?

14.6.2024 10:21

Kireellisten sijoitusten lisääntyminen

11. 11. Näetkö hyvinvointialueille siirtymisen vaikuttaneen kireisiin sijoituksiin ja niiden määrään?

Merkitse vain yksi solkio.

Kyllä

Ei

12. 12. Mikäli vastasit kyllä, miten näet hyvinvointialueille siirtymisen vaikuttaneen kireisiin sijoituksiin?

Palvelut ja yhteistyö

13. 13. Näetkö palvelujärjestelmän tai palveluverkoston toimijoiden (esim. koulu, terveydenhuolto, poliisi) vaikuttaneen kireisiin sijoituksiin tai niiden määrään? Jos näet, niin miten?

14.5.2024 10:21

Kiireellisten sijoitusten lisääntymisen

14. 14. Näetkö avohuollon tukitoimien ja saatavilla olevien palveluiden vaikuttaneen kiireellisiin sijoituksiin tai niiden määrään? Jos näet, niin miten?

15. 15. Näetkö ennaltaehkäisevien palveluiden vaikuttaneen kiireellisiin sijoituksiin tai niiden määrään? Jos näet, niin miten?

16. 16. Tuleeko vielä jotain mieleen aiheeseen liittyen? Sana on vapaa.

Kiitos, kun autat graduni valmistumisessa!

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms